

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2024

Jiří Matouš

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Finanční gramotnost v ČR
Bakalářská práce

2024

Jiří Matouš

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Jiří Matouš**
Osobní číslo: **E21563**
Studijní program: **B0412A050011 Finance**
Téma práce: **Finanční gramotnost v ČR.**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je zhodnotit úroveň finanční gramotnosti v ČR, případně ji porovnat s vybraným evropským státem.

Definován bude pojem finanční gramotnost, ukazatelé pomocí nichž ji lze měřit a s využitím sekundárních zdrojů, či primárních zdrojů bude provedena analýza a komparace s jiným evropským státem.

Osnova:

- Definice pojmu finanční gramotnost a možnosti jejího měření.
- Analýza úrovně finanční gramotnosti v ČR.
- Komparace s ostatními státy.
- Doporučení.

Rozsah pracovní zprávy: **cca 35 stran**
Rozsah grafických prací: **–**
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Knižní zdroje:

KAVKA, Martin. Investice nejen pro bohy: Stručný slovník investora. Praha: Došel karamel, 2022. ISBN 978-80-88465-02-7.

LICHTENBERKOVÁ, Kateřina, Renata MAJVALDOVÁ, Monika HOUŠKOVÁ a Jana DOLEŽALOVÁ. Jak učit finanční gramotnost: tipy a podněty do výuky. Praha: Portál, 2022. ISBN 978-80-262-1959-0.

Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti /editor Zdeněk Balabán, 1. vyd. Praha: COFET, 2009. ISBN:80-254-4207-4.

ŠKVÁRA, Miroslav. Finanční gramotnost. Praha: M. Škvára, 2011. ISBN 978-80-904823-0-2.

Internetové zdroje:

Česká národní banka (ČNB), www.cnb.cz.

Eurostat, ec.europa.eu/eurostat.

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), www.oecd.org.

Global Findex Database, globalfindex.worldbank.org.

Národní institut pro vzdělávání (NÚV), www.nuv.cz.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Romana Provazníková, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2023**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2024**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D. v.r.
děkan

doc. Ing. Jan Černohorský, Ph.D. v.r.
garant studijního programu

V Pardubicích dne 1. září 2023

Prohlašuji:

Práci s názvem Finanční gramotnost v ČR jsem vypracoval samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 20. 4. 2024

Jiří Matouš v.r.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji paní doc. Ing. Romaně Provazníkové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při vypracování mé bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá úrovní finanční gramotnosti v České republice. K uvedení do problematiky jsou vysvětleny různé definice finanční gramotnosti z více zdrojů a metody pro měření úrovně finanční gramotnosti. Dále je provedena analýza finanční gramotnosti s využitím analýzy veřejně dostupných materiálů a statistických dat a následně je provedena komparace finanční gramotnosti s vybranými státy střední Evropy. Na základě analýzy jsou doporučeny kroky vedoucí ke zlepšení finanční gramotnosti a snížení rizika zadlužení. Práce poskytuje jak teoretický, tak praktický pohled na problematiku finanční gramotnosti v České republice.

KLÍČOVÁ SLOVA

finanční gramotnost, finance, rozpočet, zadlužení, finanční znalost

TITLE

Financial literacy in the Czech Republic

ANNOTATION

The bachelor thesis examines the level of financial literacy in the Czech Republic. Various definitions of financial literacy from multiple sources and methods for measuring the level of financial literacy are explained to introduce the issue. Furthermore, an analysis of financial literacy is conducted using publicly available materials and statistical data, followed by a comparison of financial literacy with selected countries in Central Europe. Based on the analysis, steps are recommended to improve financial literacy and reduce the risk of indebtedness. The thesis provides both theoretical and practical perspectives on the issue of financial literacy in the Czech Republic.

KEYWORDS

financial literacy, finance, budget, indebtedness, financial knowledge

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČNB	Česká národní banka
ČBA	Česká bankovní asociace
ČR	Česká republika
MF	Ministerstvo financí
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
ÚP	Úřad práce
ZŠ	Základní škola
VŠ	Vysoká škola
RPSN	Roční procentní sazba nákladů
např.	například
tzv.	takzvaný
tzn.	to znamená

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK	8
SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK.....	11
ÚVOD	12
1. Vymezení pojmu finanční gramotnost.....	14
1.1 Definice finanční gramotnosti podle MF, MPO, MŠMT a ČNB.....	14
1.2 Definice finanční gramotnosti podle Národní strategie fin. vzdělávání 2.0.	16
1.3 Definice finanční gramotnosti podle OECD.....	16
1.4 Definice finanční gramotnosti podle Jean Tirole	16
1.5 Definice finanční gramotnosti podle David L. Remund.....	17
1.6 Analýza podobností různých definic	18
2. Možnosti měření finanční gramotnosti.....	20
2.1 Analýza veřejně dostupných materiálů a statistických dat	20
2.2 Shluková (clusterová) analýza	21
2.3 Rozhodovací strom.....	21
2.4 Experiment a případová studie.....	21
2.5 Konjunktivní analýza a analýza rozptylu.....	22
2.6 Dotazníkový průzkum	23
2.7 Zhodnocení metod měření finanční gramotnosti	24
3. Úroveň finanční gramotnosti populace České republiky	26
3.1 Výzkum finanční gramotnosti České bankovní asociace (ČBA).....	26
3.2 Výzkum rizikového zadlužení České bankovní asociace	32
3.3 Zhodnocení výzkumů ČBA	36
3.4 Výzkum znalosti úvěrů Čechů	37
3.5 Zhodnocení znalosti úvěrů Čechů	41

4.	Komparace s ostatními státy	44
4.1	Mezinárodní výzkum finanční gramotnosti OECD/INFE 2020	45
4.2	Finanční znalosti.....	46
4.3	Finanční chování	48
4.4	Finanční blahobyt.....	51
4.5	Zhodnocení komparace s ostatními státy.....	54
5.	Doporučení	55
6.	Závěr.....	57
	POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE	59

SEZNAM ILUSTRACÍ A TABULEK

Obrázek 1: Struktura finanční gramotnosti	15
Obrázek 2: Kde jste se o financích dozvěděl/a nejvíce?	29
Obrázek 3: Kdo by se podle Vás měl podílet na finančním vzdělávání?	30
Obrázek 4: Ohodnoťte na škále, jak moc se v dané oblasti orientujete	31
Obrázek 5: Předmět půjčky	33
Obrázek 6: Důvod půjčky	34
Obrázek 7: Celková hodnota všech půjček	34
Obrázek 8: Chování v případě neschopnosti splácet	35
Obrázek 9: Znalost RPSN	38
Obrázek 10: Skutečná znalost RPSN	38
Obrázek 11: Výběr nejlepší varianty úvěru	39
Obrázek 12: Termíny p.a. / p.m. - pochopení rozdílu	40
Obrázek 13: Skóre finanční gramotnosti vybraných států	46
Obrázek 14: Finanční znalosti dle témat otázek	47
Obrázek 15: Sledování cash flow	49
Obrázek 16: Placení účtů včas bez prodlení	50
Obrázek 17: Rozdíly v dostupnosti finančního polštáře	51
Obrázek 18: Skóre finančního blahobytu	53
Tabulka 1: Vyhodnocení indexu	27
Tabulka 2: Varianty úvěrů.....	39

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je finanční gramotnost obyvatel České republiky. Finanční gramotnost spadá do oblasti ekonomické gramotnosti a souvisí s celou řadou dalších oblastí.

Téma finanční gramotnosti nezahrnuje pouze teoretické znalosti o bankovních produktech, ale především zdůrazňuje schopnost jednotlivců či rodin efektivně řídit své finanční prostředky. Kromě správy příjmů a výdajů se tato schopnost týká i schopnosti investovat své volné finanční prostředky. Znalost finančních produktů, makroekonomických pojmů a daňové legislativy je klíčová pro rozhodování v oblasti financí. Bohužel v dnešní době mnoha lidem chybí tyto základní dovednosti, což může vést k obtížím při splácení dluhů, a dokonce k uvíznutí v tzv. dluhové pasti. Je nezbytné zaměřit se na posilování finanční gramotnosti, aby jednotlivci byli schopni lépe porozumět a efektivněji řídit své finanční toky.

Téma práce jsem si vybral, protože pracuji jako finanční poradce a toto téma mě velmi zajímá. Do budoucna mám v plánu se stát lektorem finanční gramotnosti a vzdělávat studenty ve školách. Zároveň je téma finanční gramotnosti velmi důležité a aktuální a myslím si, že v budoucnu stále bude.

Cílem práce je zhodnotit úroveň finanční gramotnosti v ČR, případně ji porovnat s vybranými evropskými státy. Definován bude pojem finanční gramotnost, ukazatelé, pomocí nichž ji lze měřit a s využitím sekundárních zdrojů, či primárních zdrojů bude provedena analýza a komparace s jinými evropskými státy. Na základě zjištěných výsledků jsou v bakalářské práci formulovány kroky, které by měli vést ke zvýšení finanční gramotnosti, k snížení rizika zadlužení a přispět k diskusi o této problematice.

Ke splnění cíle je nejprve třeba teoreticky popsat definici finanční gramotnosti, která přispěje k pochopení celé problematiky. Stanovit metodu, kterou budu finanční gramotnost měřit a analyzovat.

Posouzení úrovně finanční gramotnosti v České republice bude provedeno metodou analýzy veřejně dostupných materiálů a statistických dat, které používají dotazníkový průzkum. Následně bude provedena analýza finanční gramotnosti obyvatel

České republiky a komparace s Rakouskem, Německem, Polskem a Maďarskem. Celkový obraz o finanční gramotnosti v jednotlivých zemích bude v závěru práce zhodnocen a porovnán s Českou republikou.

1. Vymezení pojmu finanční gramotnost

Finanční gramotnost byla v České republice, na rozdíl od jiných gramotností, definována v roce 2006 v rámci činnosti mezirezortní pracovní skupiny pro finanční vzdělávání. Na této definici se shodly MF, MPO, MŠMT a Česká národní banka ve spolupráci se spotřebitelskými a profesními sdruženími.

V této kapitole porovnávám tuto definici s dalšími definicemi českých i zahraničních institucí a autorů. Zachycuji jejich podoby a rozdíly.

1.1 Definice finanční gramotnosti podle MF, MPO, MŠMT a ČNB

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností a hodnotových postojů občana nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe a svou rodinu v současné společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a služeb. Finančně gramotný občan se orientuje v problematice peněz a cen a je schopen odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace.

Finanční gramotnost je specializovanou součástí širší ekonomické gramotnosti, která navíc zahrnuje např. schopnost zajistit si příjem, zvažovat důsledky osobních rozhodnutí na současný a budoucí příjem, orientaci na trhu pracovních příležitostí, schopnost rozhodovat o výdajích apod. Nedílnou součástí finanční gramotnosti jsou také nezbytné makroekonomické aspekty a oblast daňová, a to zejména vzhledem k tomu, že se významně podílí na finančních zdrojích jednotlivců i domácností, a má tedy významný vliv na peněžní toky v soukromých financích. Finanční gramotnost jako součást ekonomické gramotnosti formuje znalosti, dovednosti a hodnotové postoje, které by měl občan mít, aby se dokázal uplatnit v současné společnosti. (MFČR 2007)

S finanční gramotností se dále pojí zvláště gramotnost numerická (z hlediska gramotnosti finanční se to týká především využití matematického aparátu k řešení numerických úloh se vztahem k financím), gramotnost informační (jako schopnost vyhledat, použít a vyhodnotit relevantní informace v kontextu) a gramotnost právní (jako orientace v právním systému, přehled o právech a povinnostech a také možnostech, kam se

obrátit o pomoc). Rozvoj těchto gramotností je současně prostředkem k vytváření a posilování ekonomického, právního a politického myšlení občanů.

Definice finanční gramotnosti je strukturovaná. Finanční gramotnost jako správa osobních/rodinných financí zahrnuje tři složky: gramotnost peněžní, cenovou a rozpočtovou.

Peněžní gramotnost

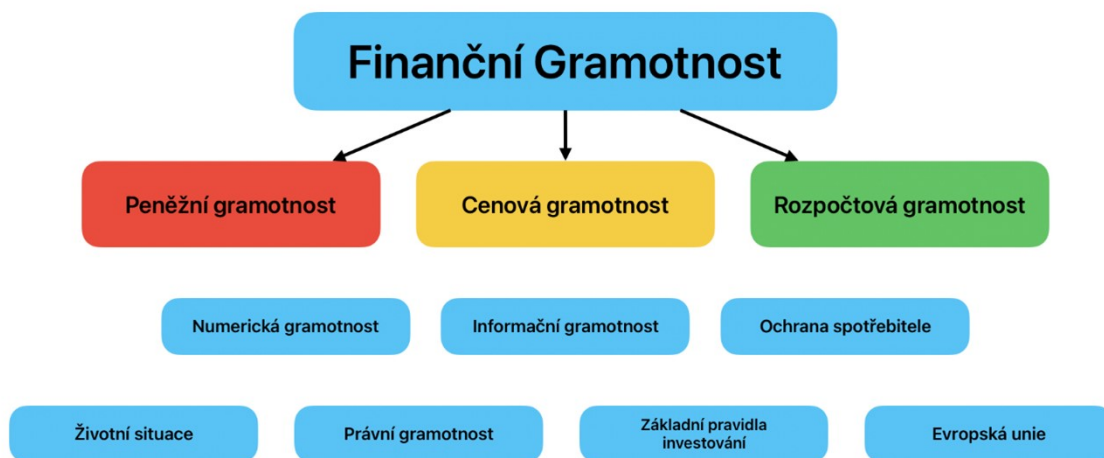
Představuje kompetence nezbytné pro správu hotovostních a bezhotovostních peněz a transakcí s nimi a dále správu nástrojů k tomu určených (např. běžný účet, platební nástroje apod.).

Cenová gramotnost

Představuje kompetence nezbytné pro porozumění cenovým mechanismům a inflaci.

Rozpočtová gramotnost

Představuje kompetence nezbytné pro správu osobního/rodinného rozpočtu (např. schopnost vést rozpočet, stanovovat finanční cíle a rozhodovat o alokaci finančních zdrojů) a zahrnuje i schopnost zvládat různé životní situace z finančního hlediska. Rozpočtová gramotnost zahrnuje vedle výše popsané obecné složky také dvě složky specializované: správu finančních aktiv (např. vkladů, investic a pojištění) a správu finančních závazků (např. úvěrů nebo leasingu). To předpokládá v obou případech orientaci na trhu různě komplikovaných finančních produktů a služeb, schopnost mezi sebou jednotlivé produkty či služby porovnávat a volit ty nejvhodnější s ohledem na konkrétní životní situaci. (MFČR 2007)

Obrázek 1: Struktura finanční gramotnosti

(Škvára, 2011, s. 14)

Tuto strukturu dotváří sedm vedlejších gramotností: numerická gramotnost, informační gramotnost, ochrana spotřebitele, životní situace, právní gramotnost, základní pravidla investování a evropská unie.

1.2 Definice finanční gramotnosti podle Národní strategie finančního vzdělávání 2.0

Finanční gramotnost je souhrn znalostí, dovedností a postojů nezbytných k dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování. Ke zvyšování finanční gramotnosti přispívá finanční vzdělávání a praktické zkušenosti, např. se sjednáváním finančních produktů. Finanční vzdělávání je proces směřující ke zvyšování úrovně finanční gramotnosti. Jeho cílem je posílení osobní odpovědnosti jedince za hospodaření se svými financemi, resp. změna chování směřující k odpovědnějšímu rozhodování v oblasti financí, a tím k zajištění finanční prosperity daného jedince i jeho rodiny. (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2020)

1.3 Definice finanční gramotnosti podle OECD

OECD INFE je mezinárodní síť zaměřená na finanční vzdělávání. Cílem této sítě je podporovat výměnu informací a osvědčených postupů v oblasti finančního vzdělávání mezi členskými státy a partnery OECD. INFE se zaměřuje na výzkum, vývoj a implementaci politik a programů finančního vzdělávání s cílem zlepšit úroveň finanční gramotnosti a schopností jednotlivců řídit své finanční záležitosti.

OECD INFE definovala finanční gramotnost následovně:

Kombinace povědomí, znalostí, dovedností, postojů a chování nezbytných k tomu, aby bylo možné činit zdravá finanční rozhodnutí, a nakonec dosáhnout individuální finanční pohody. (OECD 2011)

1.4 Definice finanční gramotnosti podle Jean Tirole

Jean Tirole je nositel Nobelovy ceny za ekonomii za rok 2014.

Finanční gramotnost je individuální vlastnost, související se schopností jednotlivců pracovat s finančními koncepty, přijímat zdravá finanční rozhodnutí a vyvážit rizika a výnosy

těchto rozhodnutí. Opatření, která zmírňují nepříznivé účinky omezené finanční znalosti, mohou mít různé formy, od vzdělávacích intervencí po legislativní ochranu spotřebitelů. Politická opatření lze odůvodnit, pokud korigují tržní selhání, včetně externalit (tj. účinky na třetí strany, které nejsou souhlasící), pokud k výměnám dochází bez úplné informace nebo znalostí, nebo pokud převládá tržní síla. (Tirole 2017, kapitola 6)

1.5 Definice finanční gramotnosti podle David L. Remund

David L. Remund je americký profesor finančních služeb na Univerzitě v Missouriiské státní univerzitě. Je známý především svými výzkumy a publikacemi v oblasti finanční gramotnosti, spotřebitelského chování a bankovníctví. Jeho práce se zaměřuje na zkoumání faktorů ovlivňujících finanční rozhodování jednotlivců a rozvoj finančního vzdělávání. Je respektovaným odborníkem v oblasti finanční gramotnosti a jeho práce má vliv na politiky vzdělávání a regulace finančních služeb.

Na základě rozboru více než 100 zdrojů (univerzitní a odborné články, vládní a oborové materiály, webové stránky asociací a dalších zdrojů) David L. Remunda praví, že finanční gramotnost je *„stupeň, který vyjadřuje, nakolik člověk rozumí klíčovým finančním konceptům a má schopnost a sebedůvěru hospodařit s osobními financemi, že jeho krátkodobá rozhodnutí jsou vhodná a své finance plánuje jasně a s dlouhodobou perspektivou při smysluplném zohlednění životních událostí a měnících se ekonomických podmínek.“* (Remund, 2010, s. 284)

Tři aspekty definice

1. Znalosti jsou základem a pokud jsou spojeny s praktickou zkušeností, podněcují schopnost, která má vliv na hospodaření s penězi, tj. udržovat si záznamy o hotovosti a platebních závazcích, znalost, jak si otevřít spořicí účet a jak žádat o půjčku, základní porozumění zdravotnímu, důchodovému a životnímu pojištění, schopnost porovnávat konkurenční nabídky a plánovat budoucí finanční potřeby. (Remund, 2010, s. 280)
2. Jde o „stupeň“, což dává výzkumu a vzdělávání finanční gramotnosti měřítko, jaká je finanční gramotnost mezi různými generacemi, sociálními skupinami a jak se mění v čase.

3. Definice podtrhuje význam rozhodování a plánování jednotlivce, protože ten nese odpovědnost za svůj život a životní úroveň, nikoliv složitá a rychle se měnící ekonomika. (Dvořáková, 2011, s. 14)

1.6 Analýza podobností různých definic

Celkově lze konstatovat, že většina definic finanční gramotnosti zdůrazňuje potřebu kombinace znalostí, dovedností, postojů a chování k dosažení efektivního finančního rozhodování a individuální finanční pohody. Většina definic také uznává, že finanční gramotnost je klíčovým nástrojem pro aktivní účast jednotlivce na finančním trhu a odpovědné řízení osobních/rodinných financí. Nicméně existují významné rozdíly ve zdůrazňovaných aspektech a důležitosti těchto složek.

Definice vytvořená českými ministerstvy a Českou národní bankou klade zvláštní důraz na rozsah schopností potřebných pro správu osobního/rodinného rozpočtu. Strukturovaný přístup této definice do tří složek poskytuje podrobný rámec pro pochopení komplexnosti finanční gramotnosti.

Definice podle Národní strategie finančního vzdělávání 2.0 zdůrazňuje dosažení finanční prosperity prostřednictvím zodpovědného finančního rozhodování. Tato definice klade důraz na proces finančního vzdělávání a praktických zkušeností jako prostředky ke zvyšování finanční gramotnosti.

Definice finanční gramotnosti podle OECD INFE zdůrazňuje individuální schopnosti a chování. Podle OECD INFE je finanční gramotnost kombinací povědomí, znalostí, dovedností, postojů a chování, které umožňují jedincům činit zdravá finanční rozhodnutí a dosáhnout finanční pohody. Tato definice klade důraz na individuální schopnosti a cíl dosáhnout osobního blahobytu a finanční stability.

Jean Tirole ve své definici zdůrazňuje individuální povahu finanční gramotnosti a vliv omezených finančních znalostí na jednotlivce. Jeho důraz na opatření k odstranění nepříznivých účinků omezených finančních znalostí zahrnuje vzdělávací intervence i legislativní ochranu spotřebitelů.

David L. Remund vyzdvihuje význam sebedůvěry při činění odpovědných finančních rozhodnutí. Jeho definice zdůrazňuje, že kromě znalostí a dovedností je také klíčové mít sebedůvěru při řízení finančních záležitostí.

Celkové zhodnocení

Celkově lze říct, že definice finanční gramotnosti se liší v důrazu na specifické aspekty, jako jsou osobní odpovědnost, vzdělávání, sebedůvěra a komplexnost schopností nezbytných pro efektivní finanční rozhodování. Tyto rozdíly odrážejí komplexnost samotného konceptu finanční gramotnosti a různé pohledy autorů a institucí na to, co je klíčové pro dosažení finanční pohody a efektivního finančního chování.

V mé bakalářské práci budu pracovat s verzí definice finanční gramotnosti podle MF, MPO, MŠMT a ČNB. Protože je dle mého názoru nejrozsáhlejší, nejkompaktnější, rozděluje finanční gramotnost do více kategorií a zároveň jí vystihuje jako celek.

2. Možnosti měření finanční gramotnosti

Finanční gramotnost není přesně definována pevným prahovým bodem, na kterém je jednotlivec označen jako buď gramotný nebo negramotný. To, co je důležité, je objektivní míra či úroveň vnímané finanční gramotnosti a otázka, zda je možné tuto gramotnost kvantifikovat či vyhodnotit.

V této kapitole bakalářské práce se zaměřuji na konkrétní metody měření finanční gramotnosti. Metody, které budu zmiňovat jsou široce používané ve výzkumu finanční gramotnosti a jsou uváděny v různých akademických studiích a výzkumech zabývajících se touto problematikou. Konkrétně je zmiňuje výzkum (Zahrajová, Krügerová a Kozieł, 2023), který byl interpretován na Mezinárodní konferenci Libereckého ekonomického fóra 2023, který je platformou pro prezentaci výsledků výzkumu a výměnu zkušeností týkajících se ekonomického rozvoje a znalostní ekonomiky.

Jejich použití a kombinace přinášejí hlubší pochopení úrovně finanční gramotnosti populace a faktorů, které ji ovlivňují. V rámci této práce se zabývám konkrétně následujícími metodami:

- analýza nebo srovnání dostupných materiálů a statistických údajů,
- shluková analýza,
- rozhodovací strom,
- experiment a případová studie,
- konjunktivní analýza a analýza rozptylu (ANOVA),
- dotazníkový průzkum.

2.1 Analýza veřejně dostupných materiálů a statistických dat

Analýza veřejně dostupných materiálů a statistických dat se používá k mapování finanční gramotnosti veřejnosti, která je následně hodnocena v kontextu a vztazích. Životní prostředí, jednotlivci, ekonomické, politické a sociálněekonomické aspekty ovlivňují formování celkové gramotnosti. Tuto skutečnost podporuje studie Drever (2015), která vysvětluje vliv prostředí a zejména rodičů na rozvoj finančních dovedností v různých fázích

dětství. Studium dostupných dokumentů může poskytnout náznaky pro další zkoumání gramotnosti. (Zahrajová, Krügerová a Kozieł, 2023)

2.2 Shluková (clusterová) analýza

Podstata shlukové analýzy spočívá v klasifikaci objektů do skupin, nazývaných shluky. Cílem shlukování je, aby objekty ve stejném shluku byly co nejvíce podobné a objekty z různých shluků málo podobné nebo vůbec nesouvisející. Jedná se o objekty, u kterých se měří větší počet rysů. To, co lze použít také pro zkoumání finanční gramotnosti, které jsou charakterizovány, měřeny a hodnoceny na základě několika rysů. Jako příklad použití shlukové analýzy v oblasti finanční gramotnosti můžeme uvést výzkum provedený Mihalcová (2020), kde analyzovali finanční gramotnost patnáctiletých studentů s cílem provést shlukovou analýzu na základě dostupných dat z měření PISA 2015 ve vybraných zemích OECD. Dále Bahovec (2015) používá shlukovou analýzu za účelem kategorizace finanční gramotnosti a ke zjištění, zda se finanční gramotnost respondentů liší podle pohlaví a disponibilního příjmu. (Zahrajová, Krügerová a Kozieł, 2023)

2.3 Rozhodovací strom

Rozhodovací stromy lze použít při dynamickém rozhodování. Tvorba rozhodovacích stromů má svá vlastní pravidla a existují různé algoritmy, které pomáhají vytvářet vhodný a adekvátní rozhodovací strom, aby jeho výsledky splňovaly potřebné požadavky. Pro hodnocení finanční gramotnosti můžeme výběrem vhodného algoritmu zkoumat závislosti každé proměnné, která může ovlivnit povědomí o vybraných oblastech gramotnosti. Můžeme aplikovat rozhodovací stromy na výsledky shlukové analýzy. Strukturou rozhodovacích stromů můžeme lépe interpretovat výsledky shlukové analýzy. (Zahrajová, Krügerová a Kozieł, 2023)

2.4 Experiment a případová studie

Další metody, které lze použít ke zkoumání finanční gramotnosti, jsou experimenty a případové studie. Experiment je kvantitativní metoda, zatímco případová studie je považována za jednu z kvalitativních metod.

Případová studie umožňuje zkoumat vybraný jev hlouběji. Tato metoda lze použít ke zkoumání jednotlivců a jejich jedinečného povědomí o finanční gramotnosti a následně

vytáhnout celkové závěry, které pomáhají generalizovat výsledky jednotlivců. Jednou z možností využití případové studie je přístup "učení se na základě problémů", díky tomuto přístupu lze použít případovou studii jako nástroj hodnocení, ale také jako výukový nástroj. Metoda je často používána v medicíně, ale také v ekonomii, právu, psychologii nebo kriminologii. Tato škála různých oblastí použití potvrzuje všestrannost této metody.

Metoda experimentu umožňuje zkoumat různé vztahy mezi proměnnými. To ji odlišuje od regresní a korelační analýzy, protože ty nemohou specifikovat příčinné vztahy mezi proměnnými. Experiment může být také doplněn například hloubkovými rozhovory s jednotlivými uživateli experimentu, a prostřednictvím toho lze vytvořit přidanou hodnotu pomocí zpětné vazby a mohou vzniknout zajímavé náměty pro další výzkum. (Zahrajová, Krügerová a Kozieł, 2023)

2.5 Konjunktivní analýza a analýza rozptylu

Další metoda, která by mohla být použita ke zkoumání finanční a právní gramotnosti, je konjunktivní analýza. Finanční gramotnost je také spojena s finančními produkty, které jsou na trhu, a proto by bylo možné tyto produkty hodnotit touto metodou a také definovat jejich úroveň ve zkoumaných činnostech.

ANOVA, známá také jako analýza variance, hodnotí vztahy mezi variabilitou vzorků. Aby bylo možné tuto analýzu použít, musí být splněny následující předpoklady. Vzorek musí splňovat nezávislost měření, normalitu a také alespoň přibližnou homogenitu variancí. Například můžeme použít f-test nebo t-test k vyhodnocení těchto předpokladů. Výhodou této analýzy je, že dokáže ukázat interakci mezi jednotlivými faktory na závislou proměnnou. Je vhodná ke kombinaci s dalšími metodami. (Zahrajová, Krügerová a Kozieł, 2023)

2.6 Dotazníkový průzkum

Je to jedna z nejčastěji používaných výzkumných metod i v jiných oblastech. Může mít nespočet forem a modifikací. Například může být:

- strukturovaný,
- polostrukturovaný,
- nestrukturovaný.

Dotazníkový průzkum může obsahovat otázky otevřené nebo uzavřené, které může autor dotazníku kombinovat nebo používat pouze jeden typ. Poskytuje přehled odpovědí na každou otázku, což nám umožňuje analyzovat každou otázku samostatně nebo celý dotazník jako celek. Poskytuje kvantitativní výsledky. Jeho cílem je získat relativně malé množství informací od velkého počtu respondentů. Zahrnuje přesný proces formulace hypotéz, podrobné pozorování, sběr dat, analýzu dat a přijetí nebo odmítnutí hypotéz. Jeho všestrannost nám umožňuje použít ho k měření finanční gramotnosti. (Zahrajová, Krügerová a Kozieł, 2023)

Metody dotazníkových průzkumů:

Nyní se v mé práci zaměřím na metody dotazníkových průzkumů, které jsou často využívány pro sběr dat. Každá z těchto metod má své vlastní výhody a omezení. Mezi základní metod patří:

- PAPI

Tato tradiční metoda zahrnuje použití tištěných dotazníků, které jsou ručně vyplněny respondenty.

- CAPI

Technika dotazování, kdy v rámci osobního kontaktu pokládá tazatel respondentovi otázky a získané odpovědi zapisuje do elektronického dotazníku, zobrazeného na přenosném multimediálním zařízení (tablet, notebook, chytrý telefon).

- CATI

Technika dotazování, kdy tazatel pokládá respondentovi otázky telefonicky a získané odpovědi průběžně zaznamenává do dotazníkové aplikace.

- CAWI

Technika dotazování využívající internet, kdy bez asistence tazatele respondent vyplní elektronický dotazník, který obdrží e-mailem nebo jej nalezne na webových stránkách. Tato technika dotazování není finančně a časově tak náročná jako technika CAPI a CATI.

- CASI

Podobně jako CAWI, tato metoda umožňuje respondentům samostatně vyplňovat dotazníky, ale může být prováděna i offline, například na tabletu nebo počítači bez připojení k internetu. (Survio, 2024)

2.7 Zhodnocení metod měření finanční gramotnosti

Při hodnocení finanční gramotnosti jsou dotazníkové průzkumy běžně využívanou metodou, i když s sebou nesou určitá rizika. Klíčové je pečlivě vybrat respondenty, protože špatný výběr vzorku může vést ke zkreslení výsledků. Je důležité mít jasný obraz toho, co chceme dotazníkem získat, abychom se vyhnuli nadbytečným datům. Experimenty a případové studie jsou časově náročnější, ale mohou poskytnout hlubší vhled do problematiky. Metody jako shluková analýza jsou komplikované při interpretaci výsledků. Kombinací různých metod lze dosáhnout komplexnějšího pochopení tématu a mohou pomoci s jejich výkladem.

Podle mého názoru, mohou být některé metody víc nestranné než jiné v závislosti na jejich povaze a použití. Je důležité uvědomit si, že každá metoda má své vlastní výhody a omezení v kontextu nestrannosti. Například kvantitativní metody, jako je analýza dat, mohou poskytovat objektivnější pohled na finanční gramotnost, zatímco kvalitativní metody, jako jsou případové studie, mohou být ovlivněny subjektivními interpretacemi. Je důležité pečlivě zvážit vhodnou metodu a analyzovat její nestrannost v rámci konkrétního výzkumného kontextu, protože nestrannost a aplikovatelnost jsou vlastnosti, které musí být pečlivě zváženy při volbě metody a interpretaci výsledků.

Celkově lze konstatovat, že kombinace těchto metod může poskytnout komplexní a vyvážený pohled na finanční gramotnost. Je však nezbytné pečlivě vybrat a přizpůsobit metodu konkrétním cílům výzkumu a charakteristikám zkoumané populace.

Vybraná metoda měření finanční gramotnosti

Ve své bakalářské práci budu pracovat s metodou analýzy veřejně dostupných materiálů a statistických dat. Sekundární zdroje, které budu analyzovat, používají dotazníkový průzkum. To nabízí několik výhod pro moji práci. Umožňuje mi to získat data od velkého počtu a s širokou škálou respondentů, relativně snadnou analýzu dat a porovnání výsledků mezi různými výzkumy. Dotazníkový průzkum je velmi rozšířený a pracuje s ní většina výzkumných agentur z kterých budu čerpat.

3. Úroveň finanční gramotnosti populace České republiky

Známe definici finanční gramotnosti z pohledů různých ekonomů a institucí, její pozitivní dopady na každého člověka a způsoby měření finanční gramotnosti populace. Jak jsem již zmínil nejvíce v mé bakalářské práci budu vycházet z verze definice finanční gramotnosti od MF, MPO, MŠMT a ČNB.

Cílem praktické části předložené bakalářské práce je analýza úrovně finanční gramotnosti v České republice a následná komparace s ostatními státy, která má za cíl zhodnotit rozdíly a podobnosti finanční gramotnosti obyvatel České republiky.

3.1 Výzkum finanční gramotnosti České bankovní asociace (ČBA)

Jedním z významných výzkumů měření finanční gramotnosti v České republice provádí ČBA, která vyhodnocuje Index finanční gramotnosti na základě série jedenácti dotazů, které se nemění. Jsou tak schopni vyhodnotit finanční chování populace v čase.

Česká bankovní asociace dlouhodobě sleduje finanční chování Čechů. Ve spolupráci s výzkumnou agenturou Ipsos se zaměřila na měření finanční gramotnosti Čechů a vzdělávání v oblasti finančních produktů. Index finanční gramotnosti ČBA je měřítko vyvinuté ČBA pro hodnocení úrovně finanční gramotnosti obyvatel. Respondenti odpovídají na 11 kvízových otázek, Index finanční gramotnosti ČBA byl stanoven podle úspěšnosti odpovědí na jednotlivé otázky (čím větší podíl správných odpovědí, tím lehčí otázka a méně bodů za správnou odpověď). V každé otázce je za správnou odpověď udělena hodnota 1 minus celkový podíl správných odpovědí, za špatnou odpověď je 0 bodů. Platí, že čím náročnější otázka, tím více bodů za správnou odpověď. Vše je pak převedeno na škálu 0-100. Index tak přesně zohledňuje náročnost jednotlivých otázek.

V roce 2022 provedla výzkum u reprezentativního vzorku populace ČR ve věku 18-79 let o počtu respondentů 1063 metodou strukturovaného dotazníku CAWI. Stejným postupem provedla výzkum i v roce 2023 o počtu respondentů 1013. Následující kapitola se bude zabývat zajímavým srovnáním některých výsledků.

V roce 2023 dosáhl Index finanční gramotnosti ČBA 56 bodů ze 100. To prokázalo, že Češi disponují v oblasti financí pouze průměrným znalostem. Jde o stejný výsledek jako v roce 2022, jak uvádí Tabulka 1.

Tabulka 1: Vyhodnocení indexu

Rok 2022		56	
Rok 2023		56	Rok 2022
Pohlaví	Muž	58	60
	Žena	55	52
Věk	18 - 34	50	51
	35 - 49	58	56
	50 - 64	58	58
	65 a více let	59	58
Vzdělání	ZŠ, Vyučen/a	47	48
	Maturita	56	56
	VOŠ, VŠ	64	62
Region	Praha	57	59
	Čechy	57	56
	Morava	56	55

Zdroj: (ČBA, 2023)

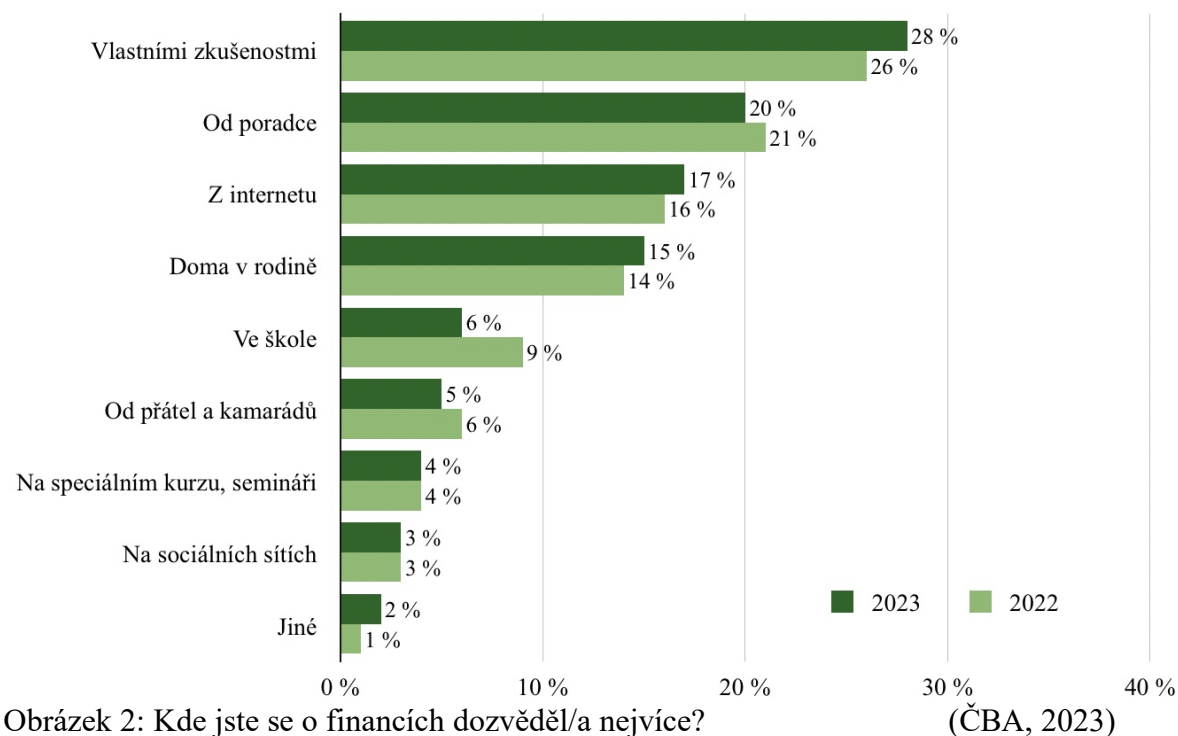
Index ČBA vytvořila v roce 2016 a výsledky od tohoto data jsou následující:

- 2023–56 %,
- 2022–56 %,
- 2021–55 %,
- 2020–61 %,
- 2019–57 %,
- 2018–56 %,
- 2017–55 %,
- 2016–54 %.

Ve srovnání s předchozími roky je to mírně vyšší výsledek než v roce 2021 a 2017, ale nižší než v letech 2020 a 2019. Pokud vezmeme v úvahu celkový trend od roku 2016, tak finanční gramotnost dosáhla jen mírně lepších hodnot. Celkově lze říct, že výsledek 56 bodů v roce 2023 není špatný, ale také není příliš povzbudivý, zejména pokud byly v minulých letech dosaženy vyšší hodnoty, což naznačuje, že existuje prostor pro zlepšení.

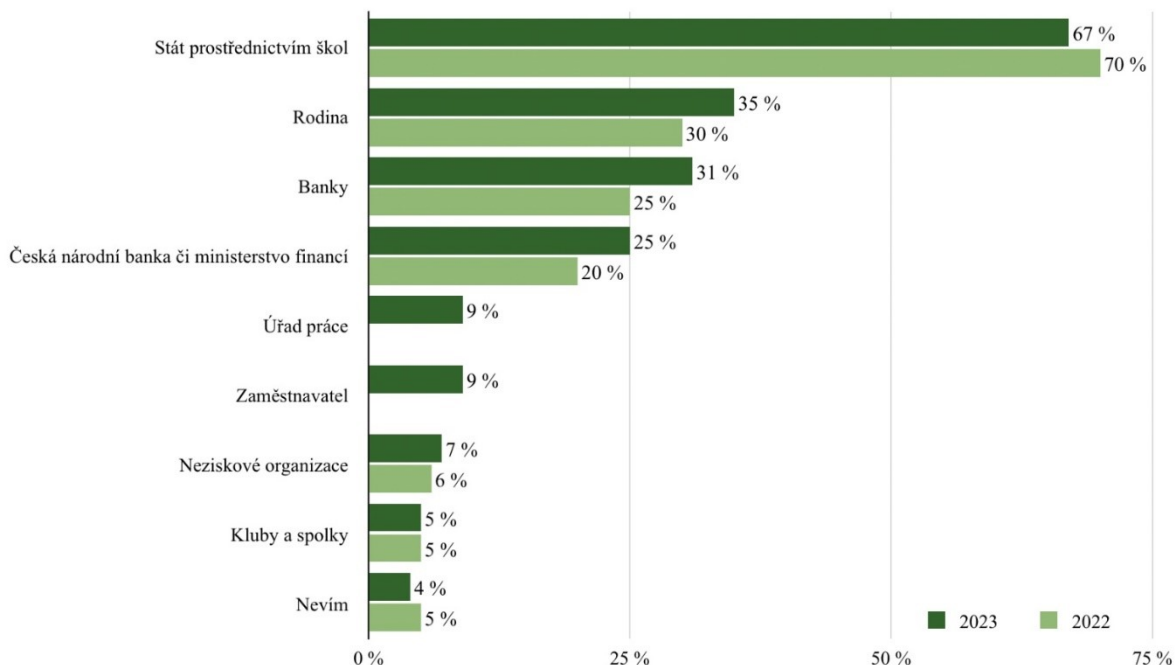
V roce 2023 si můžeme všimnout výrazného vyrovnaní rozdílných výsledků z předchozího roku mezi muži a ženami. Patrný je také výrazný rozdíl nižšího indexu u lidí ve věku mezi 18–34 rokem. Příčinou může být nižší zkušenost a dobrou fungování na finančním trhu. Měla by jim naopak pomoci povinná výuka finanční gramotnosti na základních školách od roku 2013 a na středních školách od roku 2009, která se dříve nevyučovala. Jednoznačně je zde patrná korelace mezi vzděláním a výší indexu finanční gramotnosti. Vyšší vzdělání zpravidla přináší vyšší finanční gramotnost. Rozdíl mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi a lidmi se základním vzděláním nebo výučním listem je 26,6 %. A rozdíl mezi vysokoškolsky vzdělanými lidmi a lidmi s maturitní zkouškou není tak propastný a činí 12,5 %.

Na Obrázku 2 jsou zobrazeny odpovědi na otázku: „Kde jste se o financích dozvěděl/a nejvíce?“. Na Obrázku 3 jsou naopak zobrazeny odpovědi na otázku: “Kdo by se podle Vás měl podílet na finančním vzdělávání?“. Více než čtvrtina populace si myslí, že nejvíce znalostí o financích získává vlastní zkušeností. Hlavní odpovědnost by ale podle Čechů měl mít stát prostřednictvím škol, což v průzkumu uvedlo 67 % z nich. Školy by proto měly do budoucna věnovat větší pozornost vzdělávání finanční gramotnosti.

Podle Ministerstva financí je finanční vzdělávání proces směřující ke zvyšování úrovně finanční gramotnosti. Jeho cílem je posílení osobní odpovědnosti jedince za hospodaření se svými financemi, resp. změna chování směřující k odpovědnějšímu rozhodování v oblasti financí, a tím k zajištění finanční prosperity daného jedince i jeho rodiny. Finanční vzdělávání by mělo dosáhnout na celou populaci, k čemuž lze v dlouhodobém horizontu dojít v režimu počátečního finančního vzdělávání. Některé cílové skupiny dospělých však tuto možnost doposud neměly. S ohledem na efektivnost, princip zacílení a omezené kapacity lze zaměřit hlavní aktivity jen na několik prioritních cílových skupin. To neznamená, že by ostatní cílové

skupiny neměly být finančně vzdělávány v souladu se Strategií, pouze se **nejedná o skupiny prioritní**. (Národní strategie finančního vzdělávání 2.0, 2020)

Obrázek 3: Kdo by se podle Vás měl podílet na finančním vzdělávání? (ČBA, 2023)

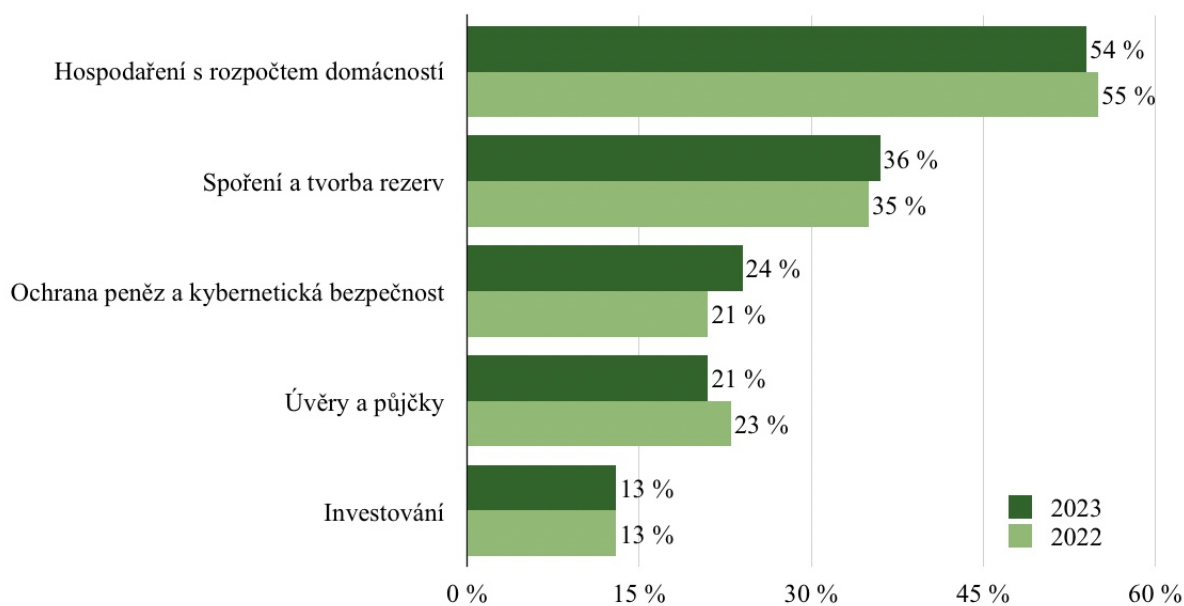
Cílové skupiny, které zmiňuje Národní strategie finančního vzdělávání jsou především v rámci počátečního vzdělávání:

- žáci základních a středních škol,
- v rámci dalšího vzdělávání dospělých:
- nezaměstnaní registrovaní na Úřadu práce České republiky (ÚP),
  - příjemci pomoci v hmotné nouzi,
  - senioři.

Jedním z důvodů, proč se pouze 6 % dotázaných dozvědělo nejvíce o financích ve škole, je krátká doba od zavedení povinné výuky finanční gramotnosti na základních a středních školách. Současně je nezbytné vzdělávat i pedagogy v této oblasti. Obecně platí, že na základních školách je výuka finanční gramotnosti začleněna především do předmětu občanská výchova a prevence, který se věnuje celkově vzdělávání žáků o společnosti, právu a jejich roli v ní. Toto se obvykle probírá především na druhém stupni

základní školy, tedy ve věkovém rozpětí od přibližně 11 do 15 let. Na středních školách může být výuka finanční gramotnosti součástí různých předmětů, jako je například ekonomika, podnikání nebo speciální předměty zaměřené na osobní finance pro studenty v posledních ročnících, kteří se připravují na vstup do pracovního života nebo na vysokoškolské studium. Dříve tyto možnosti nebyly a z toho důvodu museli lidé vyjít z vlastních chyb a zkušeností nebo od poradce. Takto odpověděla necelá polovina dotázaných respondentů.

Další otázka v průzkumu se dotazovala respondentů, jak dobře se orientují v dané oblasti a aby ji ohodnotili na škále od 1 do 10. Výsledky této otázky jsou zobrazeny pomocí T3B grafu, což znamená, že jsou sloučeny odpovědi, které indikují vysokou míru sebejistoty nebo orientace, na Obrázku 4. Konkrétně jsou do této kategorie zahrnuty odpovědi "10 - V oblasti si věřím a nedělá mi problém", "9" a "8". Tento graf umožňuje snadnější vizualizaci procentuálního zastoupení respondentů s vysokou mírou sebejistoty nebo orientace v dané oblasti.

Obrázek 4: Ohodnoťte na škále, jak moc se v dané oblasti orientujete (ČBA, 2023)

Češi si v roce 2023 věřili ve všech oblastech téměř podobně jako v roce 2022. Patrnější nárůst je vidět pouze u ochrany peněz a kybernetické bezpečnosti o 3 %. Naopak patrnější pokles je u půjček a úvěrů o 2 %, kde se lidé společně s investováním orientují nejméně. Dle tiskové zprávy ČBA mají největší potíže lidé v otázce výhodnosti úvěru. (ČBA, 2023) Přitom znalost potřebného oproti nepotřebnému úvěru, výhodnost daného úvěru a uvědomění si rizika, jestli dokážu splácet, jak úvěr zasáhne do rozpočtu domácnosti a jak se budu chovat, když úvěr

splácet nemohu. To je zcela zásadní pro zajištění finanční prosperity daného jedince i jeho rodiny.

Nejvíce se naopak orientují v hospodaření s rozpočtem domácnosti a při tvorbě rezerv, ale já bych si představoval, že tyto čísla budou mnohem lepší abych mohl říct, že se v tom opravdu orientují. Tento výsledek naznačuje, že více než polovina respondentů není dostatečně sebejistá nebo schopná řídit svůj domácí rozpočet. V této oblasti vidím největší potenciál, protože zde nemusí být složité pojmy a porovnávání, které jsou u úvěrů, investování a spoření, ale jedná se „pouze“ o přehled o příjmech a výdajích a plánování s rozpočtem.

3.2 Výzkum rizikového zadlužení České bankovní asociace

Jedním z dalších výzkumů ČBA je index rizikového zadlužování. Z tohoto výzkumu čerpám, protože analyzuje situaci v oblasti zadlužení obyvatel České republiky a Češi mají problém orientovat se správně v této oblasti. Tento výzkum zkoumá faktory, které přispívají k vzniku a rozšíření rizikového zadlužení, posuzuje chování spotřebitelů v oblasti financí a hodnotí využívání finančních produktů.

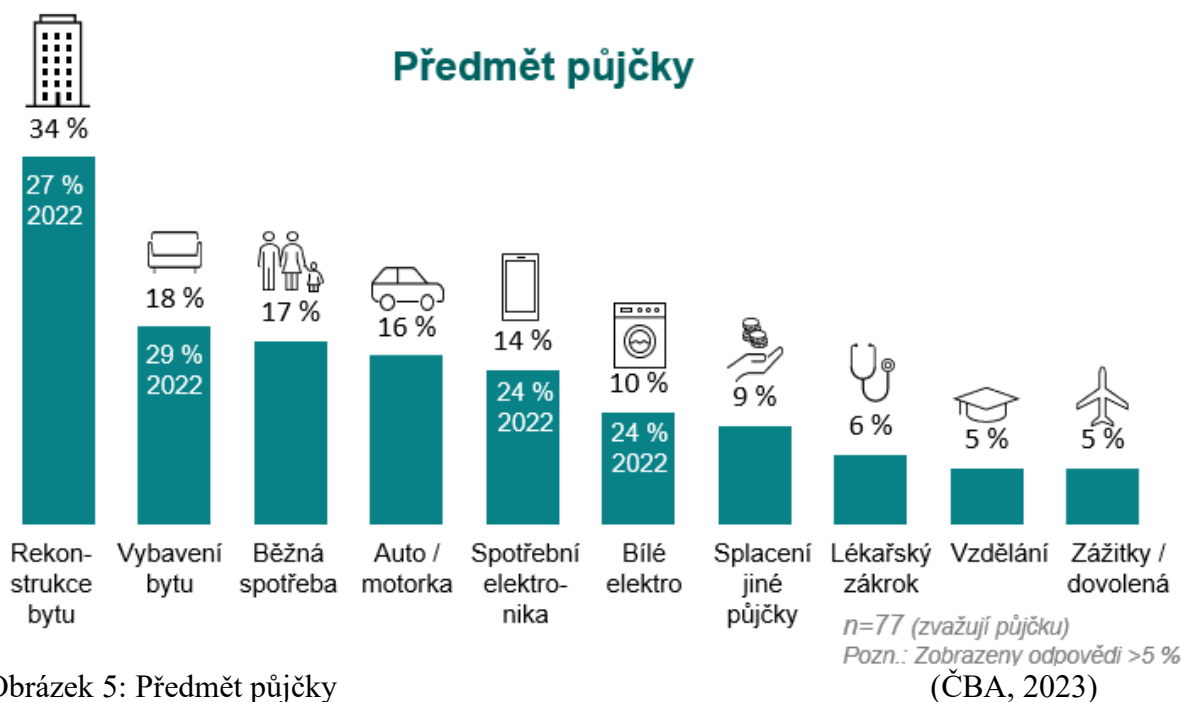
Metodika indexu rizikového zadlužení ČBA je systém hodnocení, který se pohybuje na škále od 0 do 9 bodů, kde s rostoucím počtem bodů roste rizikovost. Hodnotící kritéria jsou následující:

- Ochota pokrýt splátky další půjčkou: **2 body**,
- Neschopnost splácet a snaha řešit to další půjčkou: **2 body**,
- Aktuálně splácí 3 nebo více půjček: **2 body**,
- Půjčuje si kvůli dlouhodobému nedostatku financí: **1 bod**,
- Půjčuje si na běžnou spotřebu nebo zábavu: **1 bod**,
- Spotřebitel si půjčil u nebankovní společnosti či fyzické osoby, aniž by si zjistil, zda má licenci k poskytování úvěrů od ČNB: **1 bod**.

Výzkumu se zúčastnilo 1 000 respondentů ve věku 18-79 let, a to pomocí metody strukturovaného dotazníku CAWI, který se konal v listopadu 2023. Na základě tohoto výzkumu

se vysoce rizikově v roce 2023 chovalo 11 % Čechů. Nejčastěji šlo o střední generaci a lidi s nižším vzděláním.

Tvrzení o nedostatečné orientaci Čechů v oblasti úvěrů lze dále podpořit následujícími grafy. První graf na Obrázku 5 zobrazuje respondenty, kteří zvažují úvěr v následujících 12 měsících, s výjimkou hypotéky nebo úvěru ze stavebního spoření. Přesto 34 % respondentů

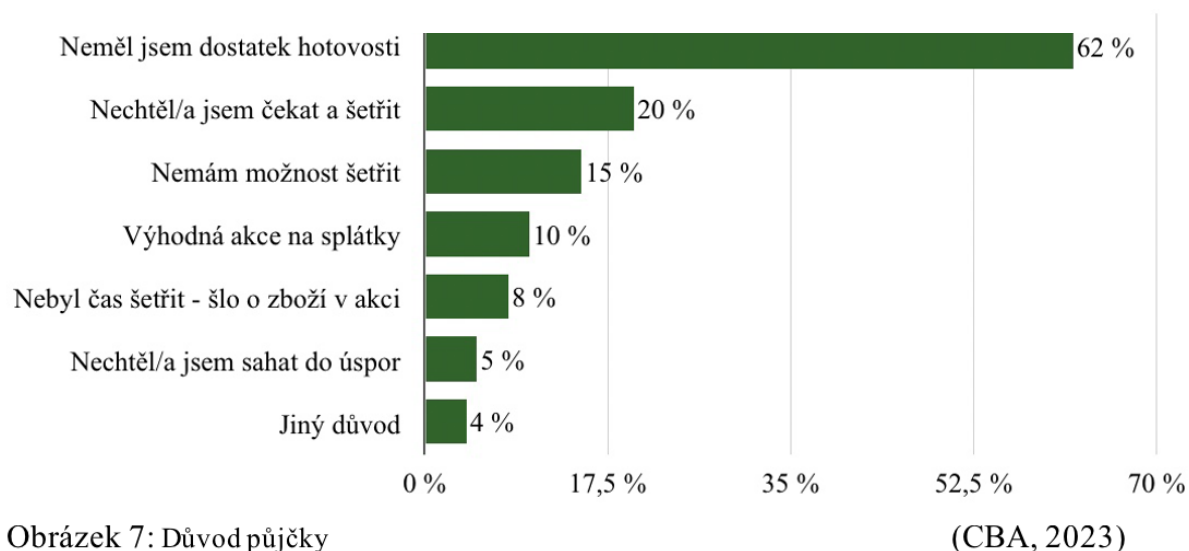
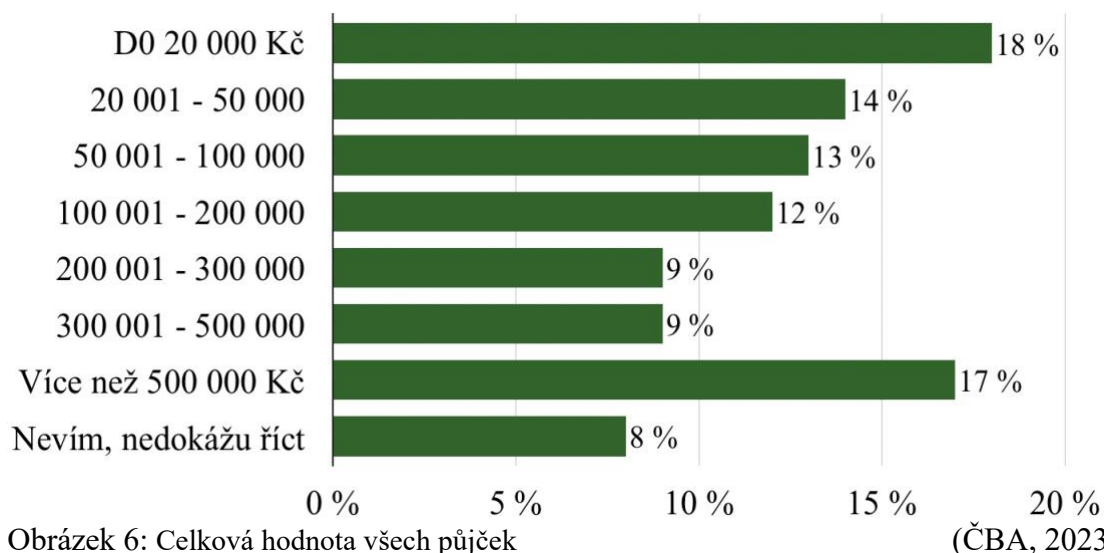
Obrázek 5: Předmět půjčky

plánují úvěr použít na rekonstrukci bytu. Za tímto účelem se obecně považuje půjčka za rozumnou, ale je dobré využít u menších rekonstrukcí například úvěr ze stavebního spoření (stavební spořitelny půjčují od 50 000 Kč) nebo hypoteční úvěr u větších rekonstrukcí, kde je úrok, splátka i přeplatek mnohem nižší než u běžného spotřebitelského úvěru. Bohužel pro úvěr ze stavebního spoření musíte spořit relativně dlouho. Jedná se tedy o skupinu lidí, která na tyto možnosti nedosáhne.

Z tohoto grafu také vyplývá, že 17 % respondentů zvažuje úvěr k pokrytí běžné spotřeby a 9 % ke splacení jiného úvěru. To je velmi rizikové a může vést k finančním potížím, zejména pokud není úvěr řádně spravován. Neuvážené zadlužování se může stát začarovaným kruhem, kdy je těžké splácet dluhy a úroky, což může vést k finanční nestabilitě a v krajních případech i exekuci nebo insolvenčnímu řízení.

Naopak pozitivně hodnotím, že lidé zvažují úvěr na dovolenou pouze v 5 %, a že vůbec nezvažují úvěr například a dárky k Vánocům, protože jde o zbytečné věci a lidé by měli za tímto účelem půjčovat pouze v krajních případech.

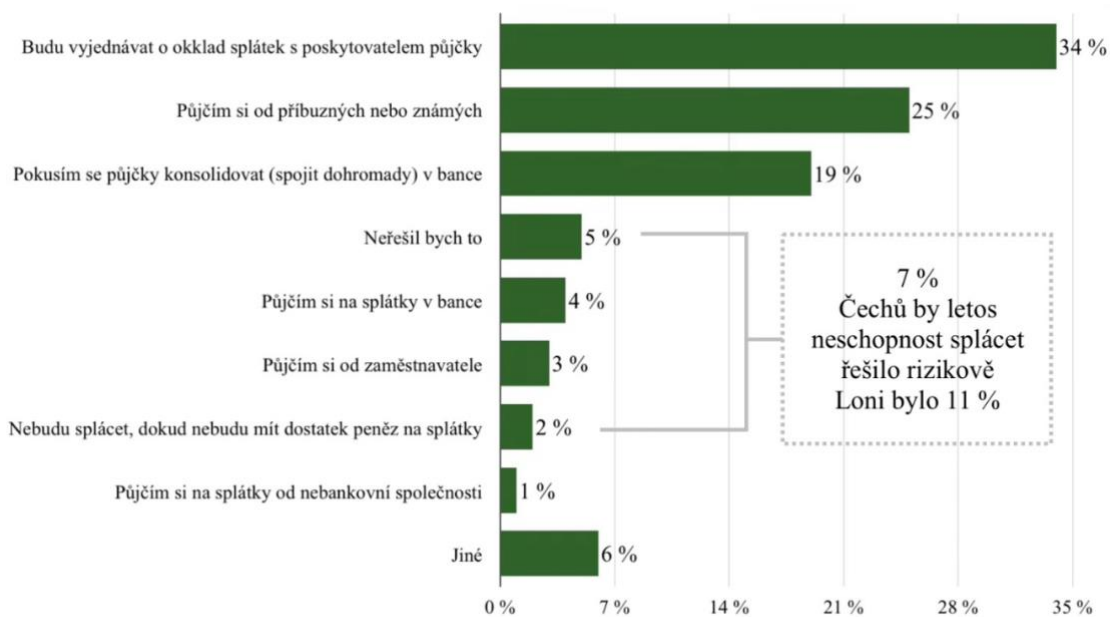
Druhý graf na Obrázku 6 zobrazuje respondenty, kteří v současné době splácí úvěr a neberou v úvahu hypotéku či úvěr ze stavebního spoření. Celková hodnota všech půjček je u populace nejčastěji do 20 000 Kč nebo naopak vysoké částky nad 500 000 Kč. Nejčastějším důvodem pro půjčku je nedostatek hotovosti v čase nákupu, to zobrazuje graf na Obrázku 7. Úvěr z důvodu nedostatku hotovosti nebo neochoty čekat a šetřit může vést sice k rychlému uspokojení okamžitých potřeb nebo touhám. Tento přístup však často vede k dlouhodobým finančním závazkům a zvyšuje celkové náklady na daný produkt nebo službu kvůli úrokům a poplatkům, což si spousta lidí v dané chvíli neuvědomí nebo si to kvůli nedostatečné

finanční gramotnosti nedokáže spočítat. Je důležité pečlivě zvažovat a plánovat finanční rozhodnutí a vyhledat odbornou radu, pokud je to potřeba. Češi, kteří si ve sledovaném období vzali půjčku, k tomu převážně využili banky (58 %). To je samo o sobě dobrá zpráva především z pohledu relativně nízkého rizika oproti nebankovním institucím nebo splátkovým společnostem. Ale problematické je, že přibližně 30 % lidí si při sjednávání půjček s nebankovními společnostmi vůbec neověřuje, zda má tato společnost příslušnou licenci od České národní banky. Míra rizika v takových případech znatelně roste a dlužník se pak snadno může dostat do velmi nepříjemné situace.

Z tiskové zprávy ČBA vyplývá, že lidé se základním vzděláním a vyučením (20 %) si častěji než ti s maturitou a vysokoškolským vzděláním půjčují. Také vyplývá, že si nejsou schopni ušetřit domácnosti s čistým měsíčním příjmem od 15 do 20 tisíc Kč (38 %). Lidé s vysokoškolským vzděláním (32 %) a domácnosti s čistým měsíčním příjmem nad 60 000 Kč (33 %) si častěji půjčují více než 500 000 Kč. (ČBA, 2023) Je to pravděpodobně z důvodu nižšího příjmu. Nízkopříjmové rodiny pak častěji financují běžnou spotřebu menšími a častými úvěry.

Třetí graf je vyobrazen na Obrázku 8, kde respondenti odpovídali na otázku: „Co byste dělal/a, pokud by nastala situace, že byste nebyl/a schopen/schopna splácet své půjčky?“. Z grafu je patrné, že v případě neschopnosti splácet své půjčky by se 34 % Čechů uchýlilo k vyjednávání o odkladu splátek a čtvrtina lidí by si půjčila od příbuzných či známých.

Obrázek 8: Chování v případě neschopnosti splácet (ČBA, 2023)

Znepokojující je, že 7 % Čechů by se při neschopnosti splácet chovalo rizikově tzn. neřešila by tuto situaci. Klient, který nečinně přistupuje k neschopnosti splácet úvěr, může čelit několika negativním dopadům. Jedním z nich je zvýšení dluhů, protože nedodržení splátek může vést k akumulaci úroků a poplatků. Dalším důsledkem může být pokles kreditního skóre klienta, což může ovlivnit jeho schopnost získat budoucí úvěry. Banka může začít proces zajištění majetku klienta, jako je zabavení nemovitosti v případě hypotečního úvěru. Klient se také může setkat s právními kroky, které může banka podniknout, což může vést k soudnímu sporu a dalším finančním ztrátám. Proto je velmi důležité, aby klient v takové situaci jednal aktivně, komunikoval s poskytovatelem půjčky a hledal možnosti odkladu splátek nebo jiná řešení finanční situace. Pravidlem je zde opět, že lidé s nízkým příjmem domácnosti by takovou situaci častěji nijak neřešili.

Dalších 5 % Čechů by se při neschopnosti splácet zachovalo tak, že by si půjčilo na splátku buď u nebankovní společnosti nebo u banky. To se dá považovat také za rizikové chování na základě toho co jsem již zmínil. Dle tiskové zprávy ČBA na otázku, zda by si vzali půjčku na splátku jiné půjčky a u koho by si na splátku jiné půjčky půjčili, si naprostá většina lidí uvědomuje, že půjčovat si na umoření jiné splátky není příliš zodpovědné chování. Na druhou stranu 14 % cítí, že by se do takové situace mohlo někdy dostat. Pozitivní zprávou v tomto kontextu je alespoň to, že by primárně tuto situaci chtěli řešit spíše se svou bankou než s někým, kdo by jejich problémy ještě více prohloubil. (ČBA, 2023)

3.3 Zhodnocení výzkumů ČBA

Výzkum finanční gramotnosti ČBA poskytuje důležité poznatky o finančním povědomí obyvatel České republiky. Zjištění z roku 2023 naznačují stabilní úroveň finanční gramotnosti s Indexem dosahujícím 56 bodů. Tento výsledek je zároveň výzvou k dalšímu zlepšení a zdůrazňuje nutnost pokračujícího finančního vzdělávání populace.

Analýza věkových skupin ukazuje, že navzdory povinné výuce finanční gramotnosti ve školách bylo zjištěno, že u mladých lidí tento vliv zatím není patrný. Přestože se výrazněji, než dříve zapojují do řešení financí a mají větší přístup k informacím. Stále existuje potřeba posílení finančního vzdělání v této skupině. Rozdíly ve finanční gramotnosti podle úrovně vzdělání jsou značné. To zdůrazňuje důležitost vzdělávání a poskytování informací veřejnosti. Školy mají zde zásadní roli ve výuce finanční gramotnosti, avšak výzkum naznačuje, že

stávající systém vzdělávání nenaplnuje plně očekávání obyvatel. Preferencí je větší zapojení státu do finančního vzdělávání, což je signál pro potřebu zlepšení výuky finanční gramotnosti na všech úrovních vzdělávání. Výzkum rizikového zadlužení poukazuje na relativně dobré finanční rozhodování obyvatel. Ale je třeba mít na paměti, že se jednalo o respondenty, kteří měli úvěry v bankách, ne v nebankovních institucích. Zjištění ukazují, že část populace zvažuje úvěr k pokrytí běžné spotřeby či ke splácení jiného úvěru, což může vést k dlouhodobým finančním problémům. Důležité je zvýšit povědomí o rizicích nebankovního zadlužení a podpořit klienty k zodpovědnému financování svých potřeb.

Komplexní pohled na výsledky výzkumu naznačuje opatrný optimismus a potřebu dalšího rozvoje finanční gramotnosti. To vyžaduje spolupráci mezi vládou, finančními institucemi a společnostmi, aby se zlepšilo povědomí obyvatel v oblasti financí a zabránilo se finančním potížím a nerovnostem v přístupu k finančním službám.

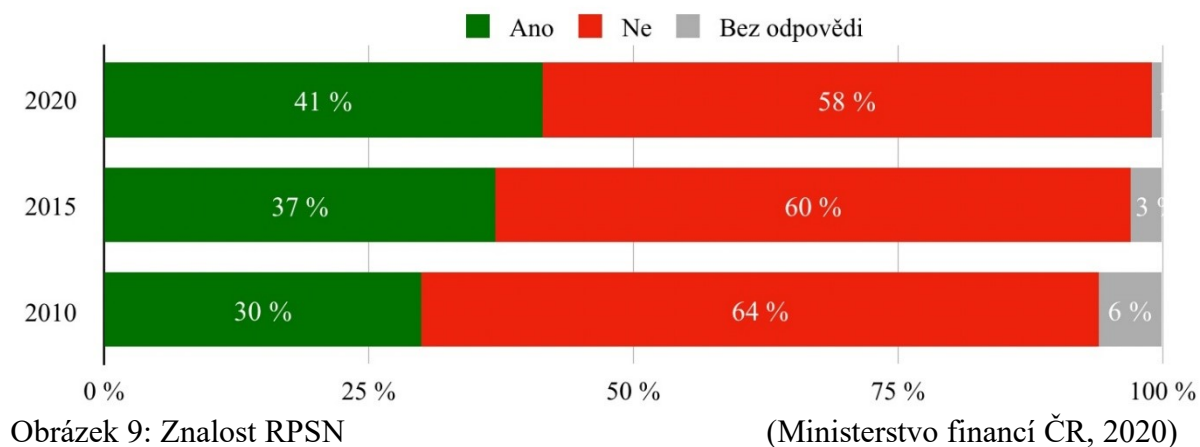
3.4 Výzkum znalosti úvěrů Čechů

Znalost úvěrů je klíčová pro každodenní finanční rozhodování, jako je kupování domů, aut, financování vzdělání nebo třeba při nákupu na splátky. Když lidé rozumí úvěrovým podmínkám, mohou lépe posoudit své finanční možnosti a minimalizovat riziko zadlužení. Navíc schopnost porozumět úvěrovým produktům a jejich podmínkám pomáhá chránit spotřebitele před nekalými praktikami a nevhodnými finančními rozhodnutími. Orientace v úvěrech je tak klíčová součást finanční gramotnosti a zajišťuje finanční stabilitu a zdraví jednotlivců i celé společnosti.

O tom, jak moc se Češi orientují ve výhodnosti úvěrů se budu zabývat v této kapitole. Využiji k tomu šetření zaměřené na finanční gramotnost občanů ČR pro Ministerstvo financí. Součástí dotazníku jsou i otázky zařazené pro mezinárodní srovnání zemí OECD. V roce 2020 provedla třetí vlnu výzkumu u reprezentativního vzorku populace ČR ve věku 18+ o počtu respondentů 1 003 metodou CAPI. (MFČR, 2020)

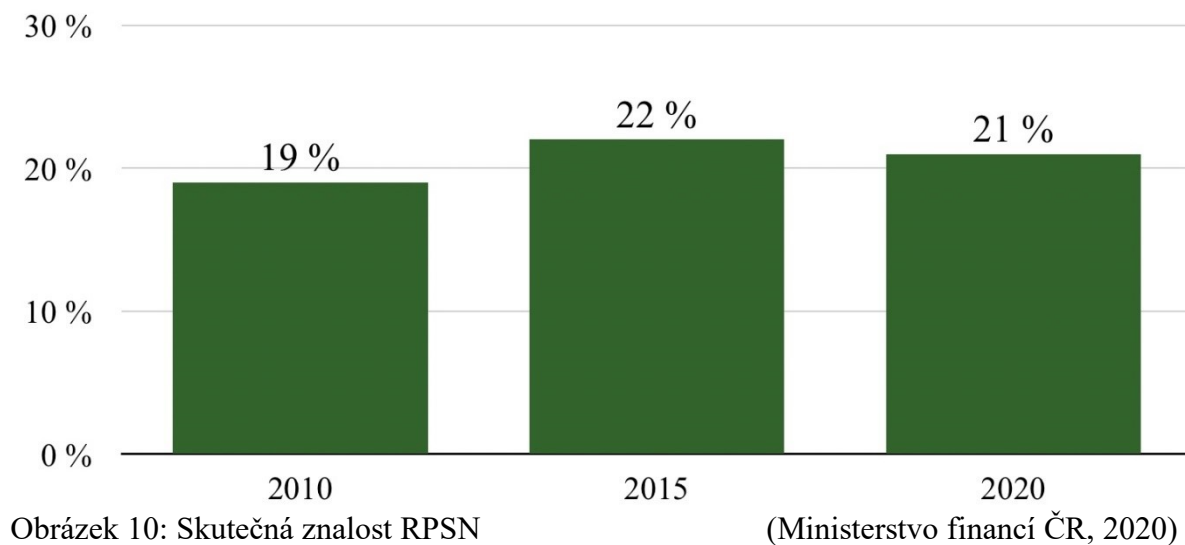
První, čemu se budu věnovat je ukazatel, který je zcela zásadní pro rozhodnutí výhodnosti úvěru. Jedná se o zkratku RPSN tedy „Roční procentní sazba nákladů“. Ukazatel RPSN synteticky postihuje celkové náklady úvěru pro spotřebitele, vyjádřené jako roční procentní podíl z celkové výše úvěru. Smyslem zavedení ukazatele RPSN bylo umožnit

objektivnější posouzení nákladovosti, a tedy výhodnosti úvěru pro spotřebitele a srovnání nabídek od různých finančních institucí. Samotná výše roční výpůjční sazby úroku totiž nevyovídá dostatečně věrně o celkových nákladech úvěru, jelikož se do ní nepromítají další náklady, které spotřebitel musí v souvislosti s úvěrem zaplatit. (ČNB, 2024)

Graf na Obrázku 9 ukazuje znalost RPSN. Respondenti odpovídali na otázku: „Věděl(a) byste, co v souvislosti s úvěry a půjčkami znamená zkratka „RPSN“ a k čemu slouží? Pokud ano, pokuste se, prosím, alespoň přibližně říct, o co se jedná.“

Postupně se mírně zvyšuje procento lidí, kteří si myslí, že vědí, co znamená zkratka RPSN. Nicméně více než polovina stále neví, co to RPSN je a k čemu slouží. Ale to není tak znepokojivé jako výsledky lidí, kteří mají skutečnou znalost RPSN. Tu ukazuje graf na Obrázku 10. Graf nám ukazuje, že z osob, které se domnívají, že odpověď znají, jich ale celkem více než 30 %

40 % nesprávně definuje RPSN (jako úrok nebo procenta). Ostatní uvádějí správné odpovědi, a to vysvětlení jednotlivých písmen zkratky (27 %) nebo správné vysvětlení, ale svými slovy (25 %). Skutečnou znalost významu RPSN tak má pouze 21 % obyvatel. Tento výsledek přesně koreluje s výsledkem grafu na Obrázku 4, kde lidé hodnotili, jak moc se v oblasti úvěrů orientují.

Následující příklad podporuje tvrzení o nedostatečné znalosti Čechů v oblasti úvěrů a neznalosti zkratky RPSN, kterou musí povinně uvádět ve smlouvách a marketingových nabídkách všechny instituce poskytující úvěry od 1. 1. 2011. Podle mého názoru byla tato doba dostatečně dlouhá na to, aby se tato zkratka stala běžně známou Čechům. Příklad spočíval ve správném výběru nejvýhodnějšího úvěru. Otázka na respondenty byla: „*Pokud byste si museli půjčit 10.000 Kč, který z následujících úvěrů byste si vybrali?*“ Vybíraly mezi úvěry A, B a C z Tabulky 2.

Tabulka 2: Varianty úvěrů

	Úvěr A	Úvěr B	Úvěr C
Výše úvěru	10 000 Kč	10 000 Kč	10 000 Kč
Doba splatnosti	12	12	12
Úroková sazba	15 %	6 %	8 %
RPSN	16,2 %	16,6 %	17,8 %
Celkem na úrocích zapláceno	830 Kč	330 Kč	440 Kč
Měsíční anuitní splátka	903 Kč	861 Kč	870 Kč
Poplatek za vedení účtu		40 Kč/měsíc	40 Kč/měsíc
Poplatek za sjednání smlouvy		50 Kč	

(Ministerstvo financí ČR, 2020)

■ Úvěr A   ■ Úvěr B   ■ Úvěr C   ■ Neví   ■ Bez odpovědi

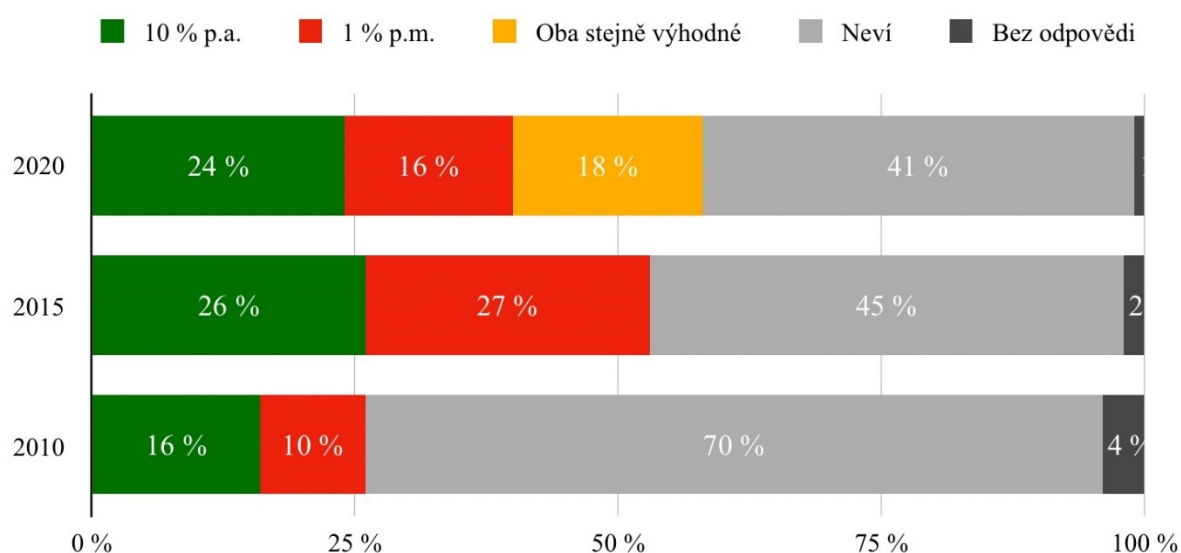

Obrázek 11: Výběr nejlepší varianty úvěru

(Ministerstvo financí ČR, 2020)

Z tabulky vyplývá, že úvěr A je nejvýhodnější z hlediska celkových nákladů (RPSN), přestože má nejvyšší úrokovou sazbu ve výši 15 %. Na Obrázku 11 je graf s výsledky. Dva z pěti občanů by zvolili úvěr B, jenž však není nejvýhodnější. Nejlepší variantu by si vybrala asi čtvrtina. Stejný podíl si vůbec nedokáže vybrat nebo neodpověděl. Z této informace lze vyvodit, že většina lidí není dostatečně informovaná nebo nezohledňuje dostatečně všechny faktory při výběru úvěru. **Možná se rozhodují pouze na základě jedné konkrétní proměnné, jako je například úroková sazba**, a neberou v potaz celkové náklady spojené s úvěrem. To ukazuje na důležitost finanční gramotnosti a zdůrazňuje potřebu lepšího povědomí a porozumění finančním produktům mezi spotřebiteli. Je zřejmé, že je zapotřebí zlepšit informovanost a vzdělání v oblasti finančních rozhodnutí, aby lidé mohli lépe porozumět svým možnostem a volit tak úvěry, které jim nejlépe vyhovují z hlediska celkových nákladů.

Poslední graf z kapitoly o úvěrech se věnuje opět výhodnosti úvěrů a terminologie spojené s úvěry. Respondenti odpovídali na otázku: „*Který úvěr bude podle Vašeho názoru pro Vás jako dlužníka výhodnější – ten, který bude úročen 1 % p.m., nebo ten, který bude úročen 10 % p.a.?*“. Na Obrázku 12 je graf s výsledky. Správnou odpověď (10 % p.a.) uvedla asi čtvrtina lidí, 16 % by nesprávně zvolilo 1 % p.m., další pětina dospělé populace se chybně domnívá, že obě možnosti jsou totožné. Dvě pětiny lidí se nedokázalo rozhodnout.

Obrázek 12: Termíny p.a. / p.m. - pochopení rozdílu (Ministerstvo financí ČR, 2020)

Je to pochopitelné, že lidé mohou mít tendenci srovnávat čísla přímočaře a z toho vyplývají zjednodušené závěry. Avšak tato přímá srovnání může vést k nedorozuměním ohledně skutečného nákladu nebo výhodnosti úvěru nebo investice. Je důležité si uvědomit, že úrok vyjádřený jako 1 % měsíčně je větší než úrok vyjádřený jako 10 % ročně. To proto, že úrok vyjádřený jako 1 % p.m. (měsíčně) by se v průběhu roku přeměnil na 12 % p.a. ($1 \% \text{ p.m.} * 12 \text{ měsíců} = 12 \% \text{ p.a.}$), což je vyšší než 10 % p.a. (ročně). Rozdíl mezi roční a měsíční úrokovou sazbou je výrazný. Jako příklad si vezmeme půjčku ve výši 10 000 Kč. V případě 1 % p.a. za půjčku zaplatíte pouze 100 Kč za celý rok. V případě 1 % p.m. za půjčku zaplatíte každý měsíc 100 Kč, což za celý rok dělá 1 200 Kč ($100 \text{ Kč} * 12 \text{ měsíců}$).

Je důležité, aby lidé porozuměli skutečné hodnotě úrokových sazeb a měli schopnost porovnávat je v různých formátech a obdobích, aby mohli učinit informovaná finanční rozhodnutí.

3.5 Zhodnocení znalosti úvěrů Čechů

Znalost úvěrů mezi Čechy není optimální. Zkratka RPSN, která je klíčovým ukazatelem pro posouzení výhodnosti úvěrů, není dostatečně známá ani správně chápána většinou populace. Z těch, kteří si myslí, že vědí, co znamená RPSN, více než 40 % nesprávně definuje tento ukazatel. To naznačuje, že existuje značný prostor pro zlepšení finanční gramotnosti v oblasti úvěrů. Dále je zřejmé, že lidé se nedostatečně orientují v porovnání výhodnosti úvěrů. Ukazuje se, že většina respondentů se rozhoduje pouze na základě jedné konkrétní proměnné, jako je úroková sazba, a neberou v potaz celkové náklady spojené s úvěrem.

Tento trend ukazuje na nedostatek informovanosti a porozumění finančním produktům mezi spotřebiteli. Nevhodné porozumění úrokovým sazbám a finančním produktům může vést k finančním potížím a dluhové pasti. Pokud lidé nejsou schopni správně vyhodnotit úvěrové nabídky a nejsou si vědomi skutečných nákladů a rizik spojených s těmito úvěry, mohou se dostat do situace, kdy mají nadměrné dluhy nebo nemohou splácet své závazky. To může vést až k exekucím.

Zde hrají velkou roli nebankovní společnosti. Úvěrové společnosti specializující se právě na lidi ve finančních problémech sice půjčku poskytnou, dlužník však musí počítat s tím,

že si za ni připlatí. Bohužel právě tyto vyšší výdaje mohou být důvodem, proč půjčku nakonec nezvládne splatit. Schopnosti splácet si musí pochopitelně posoudit především dlužník sám, ale pokud věřitel poskytuje půjčku člověku, o němž tuší, že bude mít s úhradou dluhu problémy, porušuje zákon! Taková půjčka je neplatná a dlužník má nárok na vrácení zaplacených úroků. (Člověk v tísní, 2023) To, ale většina lidí neví.

Půjčka by měla být vždy až poslední možností, jak řešit tíživou finanční situaci – především proto, že **o žádné řešení nejde**. V případě, že se lidé dostanou do finančních problémů **měli by primárně hledat jiná řešení než úvěr**. „Pokud to jen trochu jde, měli by se pokusit omezit jiné zbytné výdaje. Když ani tak příjem nestačí, protože je třeba zaplatit například vysoký nedoplatek za energie, je na místě požádat na Úřadu práce o tzv. mimořádnou okamžitou pomoc. S navýšenými náklady na bydlení pak může pomoci pravidelný příspěvek na bydlení. Organizace Člověk v tísní doporučuje zvážit, zda by nebylo možné si dočasně přibrat nějakou brigádu, nebo si zkusit najít jiné zaměstnání za více peněz. (Člověk v tísní, 2022)

Exekuce

Exekuce jsou v České republice stále aktuálním tématem. Problém s exekucemi je v České republice stále závažný, i když situace se jeví jako zlepšující. Zde uvádím statistiky z 1. 4. 2024:

- celkový počet exekucí dosahuje 3 966 125 (v roce 2017 jich bylo 4 670 000),
- v roce 2023 bylo zahájeno 460 573 nových exekučních řízení,
- v exekuci je evidováno 639 579 dlužníků (v roce 2017 jich bylo 863 000),
- průměrný dlužník má 6 exekucí,
- průměrná výše dluhu dlužníka se pohybuje kolem 500 000 Kč.

Exekuce mají vážné důsledky, které mohou zasáhnout do života jednotlivců i společnosti jako celku. Lidé postižení exekucí se často ocitají v zoufalé finanční situaci, která může vést ke ztrátě majetku, dokonce i domova. Tato situace vede k vážné finanční nestabilitě a zadlužení, což má vliv na celkové duševní zdraví jednotlivců. Stres, úzkost a deprese jsou častými důsledky exekuce, které mohou jedince zasáhnout hluboko do

psychiky. Exekuce také často znamenají sociální izolaci, protože lidé se stydí nebo se cítí stigmatizováni kvůli své finanční situaci. Navíc mohou mít omezené možnosti v budoucnosti, jako je získání dalšího úvěru, zaměstnání nebo bydlení. Někteří jedinci se dokonce snaží exekuci uniknout nebo se vyhnout svým závazkům, čímž pouze prohlubují své problémy. (Exekutorská komora České republiky, 2024)

Pro společnost jsou exekuce zátěží, ekonomicky to znamená ztrátu produktivity a nárůst nákladů na sociální podporu. Tato situace také může vést k zvýšené kriminalitě, kdy někteří jedinci jsou nuceni k nelegálním aktivitám kvůli dluhům. To vše má negativní dopad na sociální stabilitu a bezpečnost ve společnosti. Dlužníci v dluhové spirále také omezují svou spotřebu, což snižuje hospodářský růst a ekonomický rozvoj. Je nezbytné hledat cesty k prevenci zadlužení a poskytnout lidem finanční a právní pomoc, aby se dokázali lépe vyrovnat s finančními problémy a předejít exekucím. Celkově lze tedy říct, že Češi čelí výzvám ve smyslu finanční gramotnosti převážně v oblasti úvěrů. Je zapotřebí zlepšit informovanost, porozumění a povědomí o finančních produktech, aby lidé mohli lépe porozumět svým možnostem a volit tak úvěry, které jim nejlépe vyhovují z hlediska celkových nákladů a jejich finanční situace, aby se nedostávali tak často do exekucí.

4. Komparace s ostatními státy

Tato kapitola se zaměřuje na komparaci úrovně finanční gramotnosti v České republice s vybranými evropskými státy, konkrétně s Německem, Polskem, Rakouskem a Maďarskem. Tato srovnání jsou klíčová pro pochopení současné situace v oblasti finanční gramotnosti v ČR a pro identifikaci potenciálních oblastí zlepšení. Každý z těchto států má své specifické socioekonomické a historické kontexty, které ovlivňují úroveň finanční gramotnosti obyvatelstva. Zatímco některé země mohou mít rozvinuté systémy finančního vzdělávání a podpory, jiné se mohou potýkat s výzvami v oblasti finanční gramotnosti. Tyto státy jsem si vybral, protože jejich výběr umožňuje srovnání úrovně finanční gramotnosti v České republice z hlediska historických, politických a vzdělávacích faktorů.

- Německo jako jedno z předních ekonomických center Evropy nabízí zajímavý kontrast, protože se v minulosti dělilo na Západní a Východní Německo, což umožňuje zkoumání dopadu různých politických režimů na finanční vzdělávání.
- Polsko, stejně jako Česká republika, prošlo pod vlivem komunistického režimu, což přináší podobné historické zkušenosti, které mohou ovlivnit úroveň finanční gramotnosti.
- Rakousko se vyznačuje vysokou životní úrovní a stabilní ekonomikou, což může poskytnout inspiraci pro osvědčené postupy ve finančním vzdělávání.
- Maďarsko, podobně jako Polsko a Česká republika, představuje zajímavý příklad politických změn od komunistické éry k demokracii a dopad těchto změn na finanční gramotnost obyvatelstva.

Cílem této kapitoly je analyzovat současný stav finanční gramotnosti v ČR ve srovnání s uvedenými státy, identifikovat klíčové rozdíly a podobnosti a navrhnout možné strategie pro zlepšení úrovně finanční gramotnosti v České republice.

4.1 Mezinárodní výzkum finanční gramotnosti OECD/INFE 2020

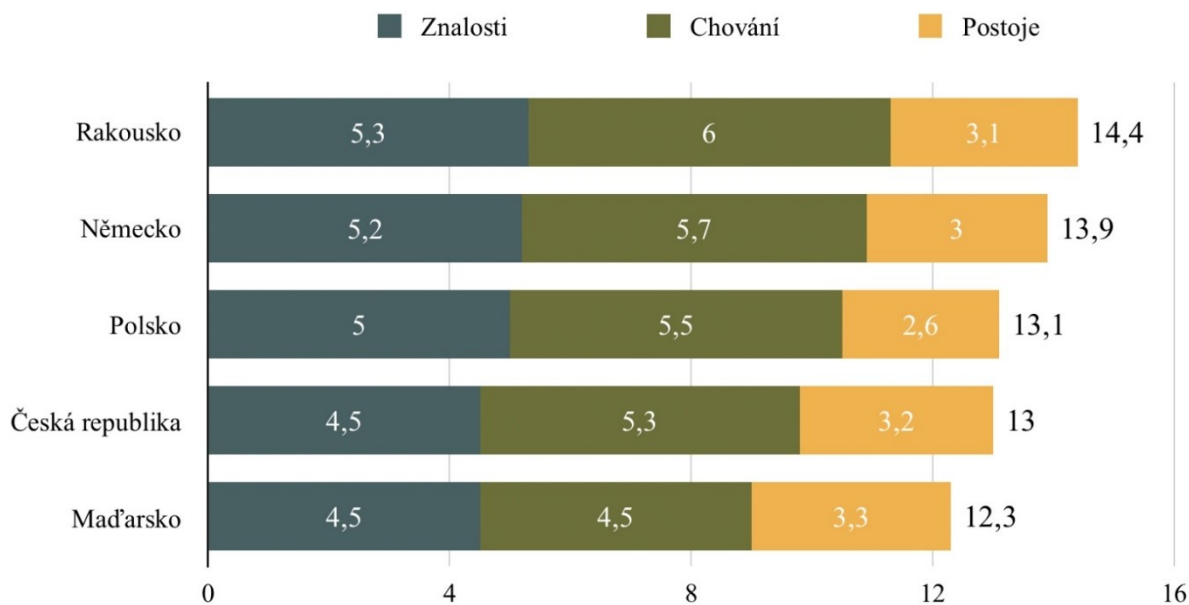
Pro mezinárodní srovnání úrovně finanční gramotnosti jsem zvolil data z OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy. Tato rozsáhlá průzkumná studie poskytuje důkladné a porovnatelné informace o finanční gramotnosti dospělých ve vybraných zemích, což umožňuje detailní analýzu finančních znalostí a dovedností.

Mezinárodní studii finanční gramotnosti se zúčastnilo 26 zemí z nichž 12 bylo členskými zeměmi OECD. Použito bylo aktualizovaného nástroje OECD/INFE z roku 2018 pro sběr srovnatelných dat. Tyto výsledky průzkumu uvádějí celkové skóre finanční gramotnosti, které bylo vypočítáno podle metodologie a definice OECD/INFE, a také jejich složky znalostí, chování a postoje. Mezinárodní analýzy zde prezentované zohledňují odpovědi lidí ve věku od 18 let. Velikosti vzorků se pohybují od 1 000 do 84 000. Většina účastníků se ekonomik provedla průzkum mezi 1 000 a 2 000 respondenty. Celkem bylo prostřednictvím stejných základních otázek dotázáno 125 787 dospělých. (OECD/INFE, 2020)

Skóre finanční gramotnosti je odvozená hodnota, která se pohybuje v rozmezí od 1 do 21. Dosáhnutí skóre 21 vyjadřuje, že **jedinec získal základní úroveň porozumění** finančním konceptům a aplikuje některé rozumné principy ve svých finančních transakcích. Skóre je vypočteno podle metodiky popsané v nástroji OECD/INFE pro měření finanční gramotnosti a finanční začlenění a skládá se ze součtu tří prvků:

- Skóre finančních **znalostí** (má rozsah od 0 do 7),
- skóre finančního **chování** (má rozsah od 0 do 9),
- skóre finančního **postoje** (má rozsah od 1 do 5).

Jednotlivci napříč celým vzorkem v průměru dosáhli pouze 12,7 bodů. Průměrné skóre napříč účastnickými zeměmi OECD je pouze mírně vyšší, a to 13,0 (62 % maximálního skóre). Tyto výsledky naznačují, že existuje spousta prostoru pro zlepšení finanční gramotnosti. (OECD/INFE, 2020)

Obrázek 13: Skóre finanční gramotnosti vybraných států (OECD/INFE, 2020)

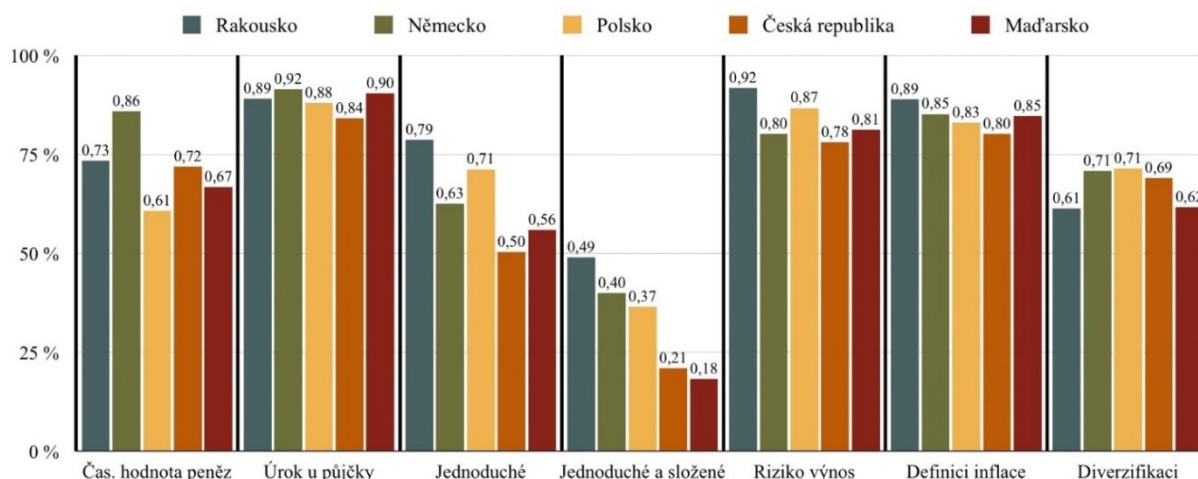
Na Obrázku 13 je graf, který ukazuje srovnání skóre mezi státy, které jsem si vybral pro svou bakalářskou práci. Rakousko vykazuje nejvyšší skóre finanční gramotnosti ve srovnání s ostatními zeměmi, což naznačuje, že má relativně vysokou úroveň finančního vzdělání, dovedností a žádoucího finančního chování u svých občanů. Německo následuje s výrazně vyšším skóre než Česká republika, Polsko a Maďarsko, což ukazuje na solidní úroveň finanční gramotnosti, ale stále je zde prostor pro zlepšení (Rakousko s Německem z celého výzkumu 26 zemí skončily na 3 a 4 místě). Polsko a Česká republika dosahují podobného skóre, což naznačuje, že mají podobnou úroveň finanční gramotnosti obyvatelstva (Polsko a Česká republika z celého výzkumu 26 zemí skončily na 8 a 10 místě). Naopak Maďarsko vykazuje nejnižší skóre, což naznačuje potenciální nedostatky v oblasti finančního vzdělávání a povědomí o finančních otázkách u svých obyvatel (Maďarsko z celého výzkumu 26 zemí skončilo na 14 místě).

4.2 Finanční znalosti

Tato část se zabývá úrovní základních finančních znalostí, zaměřuje se na odpovědi na sedm otázek navržených k testování různých aspektů znalostí, které jsou obecně považovány

za užitečné pro jednotlivce při finančních rozhodnutích. Témata otázek na, které respondenti odpovídali jsou:

- Časová hodnota peněz.
- Porozumění úroků placených za půjčku.
- Výpočet jednoduchého úročení.
- Správné porozumění jak jednoduchého, tak složeného úročení.
- Porozumění rizika a výnosu.
- Porozumění definici inflace.
- Porozumění diverzifikaci rizika. (OECD/INFE, 2020)

Obrázek 14: Finanční znalosti dle témat otázek (OECD/INFE, 2020)

Na Obrázku 14 je graf, který ukazuje znalost jednotlivých témat u vybraných zemí. Je patrné, že všem státům dělá největší problém správné porozumění jak jednoduchému, tak složenému úročení. V České republice rozdíl mezi úročeními zná pouze 21 % respondentů, hůře na tom je pouze Maďarsko. Nejhorší Česká republika je ve výpočtu jednoduchého úroku, ten ovládá polovina obyvatel. Ve všech ostatních tématech je Česká republika lehce pod průměrem 5 vybraných zemí. Rakousko dosahuje vysokých skóre v oblasti porozumění riziku a výnosu a definici inflace, zatímco Německo má vysoké skóre v porozumění úroku u půjčky, diverzifikaci a časové hodnoty peněz. Polsko dosahuje nižších skóre ve většině zkoumaných oblastí, s výjimkou porozumění riziku a výnosu a jednoduchého úročení, kde je jeho výsledek

srovnatelný s Rakouskem. Česká republika má podobně jako Polsko nižší skóre ve většině oblastí finančních znalostí, s výjimkou časové hodnot peněz a diverzifikace. Maďarsko dosahuje podobných nebo mírně nižších skóre než Polsko a Česká republika v téměř všech oblastech finančních znalostí. Celkově vzato, Rakousko a Německo vykazují vyšší úroveň finanční gramotnosti než Polsko, Česká republika a Maďarsko.

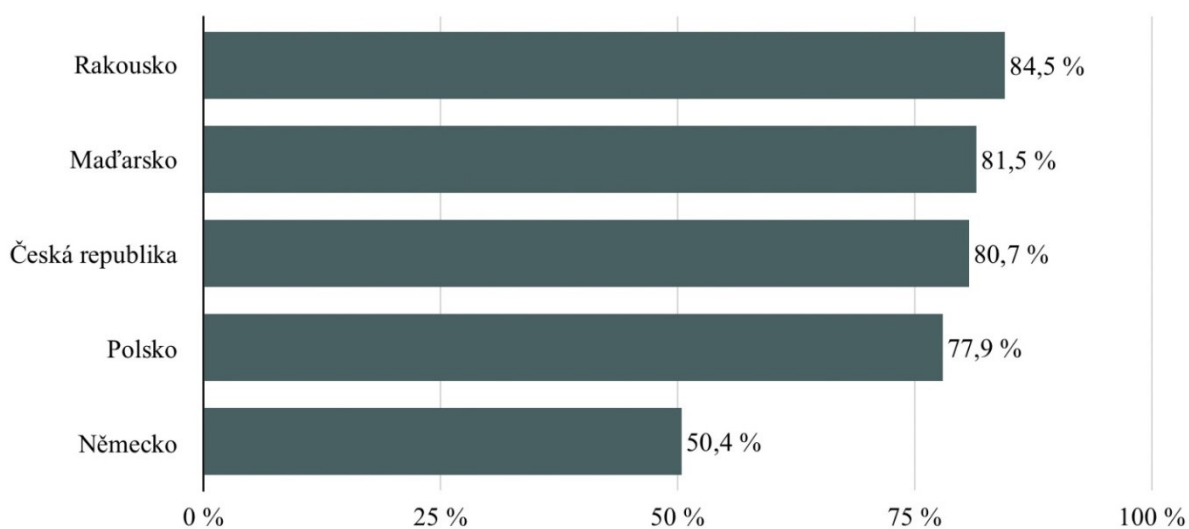
Důsledky nesprávného porozumění úročení mohou být závažné. Jednoduché úročení je relativně přímé a snadné na pochopení, ale nesprávné porozumění může vést k podcenění budoucích peněžních toků. Naopak složené úročení je komplexnější a může být zavádějící, zejména pokud nejsou správně zohledněny úrokové sazby a doba trvání. To může vést k nepřesným odhadům budoucí hodnoty investic nebo dluhů. Nesprávné porozumění úročení může také způsobit finanční ztráty a problémy. Pokud lidé nerozumějí, jak jsou jejich peníze úročeny nebo spláceny, mohou se ocitnout v nevýhodných finančních situacích s jednáním s finančními institucemi, zejména pak s těmi nebankovními.

4.3 Finanční chování

Chování spotřebitelů má významný vliv na finanční situaci a blahobyt, proto má také největší dopad na skóre finanční gramotnosti. Některé typy chování, jako například neschopnost aktivně spořit peníze, odkládání plateb účtů, nedostatečné plánování budoucích výdajů nebo výběr finančních produktů bez průzkumu trhu, mohou negativně ovlivnit finanční situaci jednotlivce. Témata otázek, na které respondenti odpovídali jsou:

- **Úspory a dlouhodobé plánování:** soubor otázek se snaží zjistit, zda jednotlivci aktivně spoří, zda si půjčují nebo se vyhýbají půjčování, aby pokryli krátkodobé finanční potřeby. Zda si stanovují dlouhodobé finanční cíle.
- **Rozvážné nákupy:** otázky zkoumají, zda jednotlivci hledají nezávislé informace nebo rady, pokud uvažují o nákupu (finančních produktů a služeb), zda zvažují různé možnosti při výběru a zda se snaží učinit informovaná rozhodnutí tím, že se rozhlédnou a nepřijímají jako první dostupný produkt nebo službu.
- **Sledování cash flow:** otázky zjišťují, zda jednotlivci pečlivě sledují finanční záležitosti, zda platí své účty včas a vyhýbají se zadlužení. (OECD/INFE, 2020)

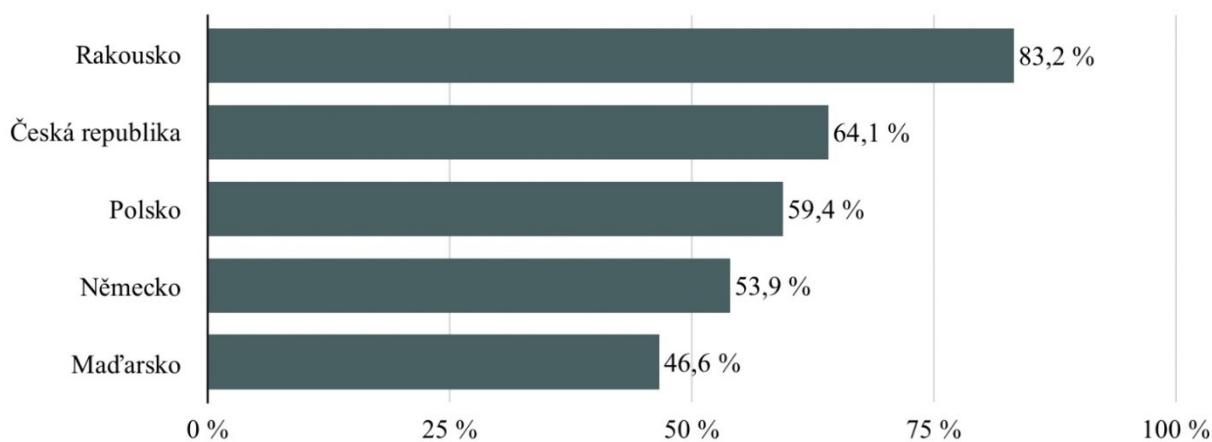
Na obrázku 15 je graf s procentuálním podílem respondentů, kteří uvedli, že pečlivě sledují své cash flow. Vyšší procento populace v Rakousku, České republice a Polsku, které sleduje svůj rozpočet, může signalizovat větší povědomí o vlastních finančních tocích a zároveň i o potřebě plánování. Naopak nižší procento v Německu a Maďarsku by mohlo naznačovat potenciální nedostatky v povědomí o vlastních financích a potřebě sledování cash flow pro efektivní řízení osobních financí. Pro mě je to překvapivý výsledek, protože Německo dosahuje vyšší finanční gramotnosti než Česká republika a Polsko. Může to být i tím, že nemají napjaté rozpočty, a tak je to tolik nenutí sledovat cash flow. Nicméně v Rakousku sleduje své příjmy a výdaje téměř každý.

Obrázek 15: Sledování cash flow

(OECD/INFE, 2020)

Na Obrázku 16 je zobrazen graf ukazující procentuální podíl respondentů, kteří uvádějí, že pravidelně a bez prodlení platí své účty. Rakousko se opět umístilo na prvním místě. Česká republika a Polsko o trochu zaostávají a okolo 60 % respondentů v těchto zemích platí své účty včas. Velkým překvapením je Německo a Maďarsko, kde každý druhý respondent nezvládá pravidelně splácet své účty včas. U Německa výsledek naznačuje, že nesledování cash flow může vést k neplacení účtů včas i přes to, že nemají tolik napjaté účty v porovnání s ostatními státy. Tato skutečnost může signalizovat různé finanční výzvy nebo potřebu zlepšení finančního plánování a řízení v této zemi.

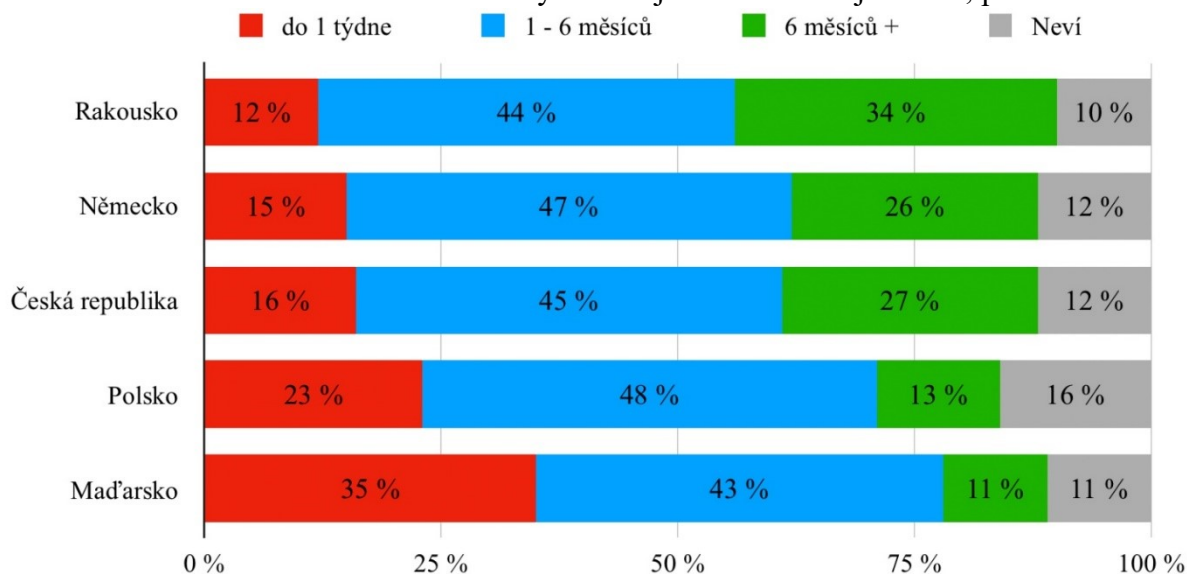
Obrázek 16: Placení účtů včas bez prodlení

(OECD/INFE, 2020)

Na Obrázku 17 je zobrazen graf ukazující rozdíly států v dostupnosti finančního polštáře. Je zde patrná korelace s již uvedenými údaji o Rakousku, které vyniká a má největší podíl respondentů, kteří mají finanční rezervu na více než 6 měsíců. Německo a Česká republika sdílejí podobné rozložení, kdy většina respondentů má finanční rezervy na dobu 1 až 6 měsíců. Toto rozložení naznačuje relativní finanční stabilitu a schopnost těchto populací vyrovnat se s krátkodobými finančními výzvami. Polsko vykazuje vyšší podíl respondentů,

kteří nevědí, jak dlouho by vydrželi s finančními rezervami., což může naznačovat nedostatečné povědomí o vlastní finanční situaci a možné obtíže s finančním plánováním.

Maďarsko se odlišuje tím, že má největší podíl respondentů, kteří uvádějí, že disponují finančními rezervami na dobu kratší než 1 týden. To je velmi alarmující číslo, protože více než

Obrázek 17: Rozdíly v dostupnosti finančního polštáře (OECD/INFE, 2020)

třetina obyvatel nemá téměř žádné úspory. Jedním z možných důvodů může být nízká úroveň příjmů, která může bránit v budování finančních rezerv. Dalším faktorem mohou být vysoké životní náklady, které mohou ztěžovat možnost spoření. Lidé bez dostatečných úspor jsou více ohroženi finančními krizemi, což může vést k vážným problémům v případě nečekaných výdajů nebo ztráty zaměstnání.

4.4 Finanční blahobyt

Podle OECD/INFE je finanční blahobyt definován jako: „stav, kdy osoba může plně splňovat současné i budoucí finanční závazky, může se cítit jistá ohledně své finanční budoucnosti a je schopna činit volby, které jí umožní si užívat života“. Tato definice naznačuje, že cílem finančního vzdělání je posílit finanční gramotnost, což by jednotlivcům umožnilo zlepšit jejich finanční blahobyt.

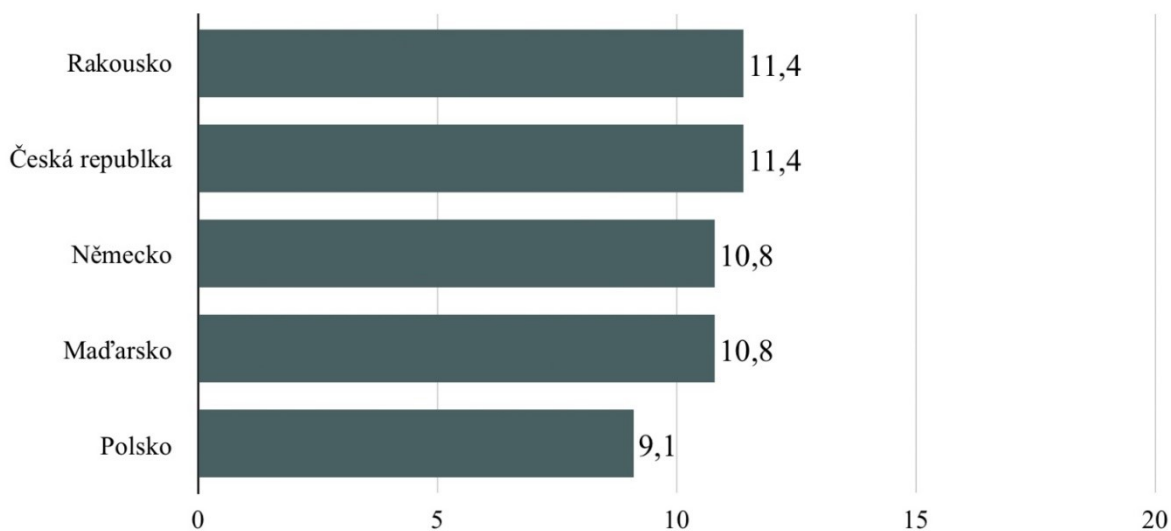
Podle OECD/INFE je **finanční blahobyt jedince konečným stavem porozumění** finančním konceptům což znamená, že je plně finančně gramotný. Oproti skóre finanční gramotnosti, která je pouze základní úrovní porozumění, měřítko finančního blahobytu je

založeno na analytických principech. Jeho skóre se pohybuje mezi 0 a 20. Zahrnuje následující témata:

- Kvůli mé finanční situaci mám pocit, že nikdy nebudu mít v životě věci, které si přeji
hodnocení je od 0 (úplná shoda) do 4 (úplný nesouhlas),
- Finančně dobře vycházím
hodnocení je od 4 (úplná shoda) do 0 (úplný nesouhlas),
- Bojím se, že peníze nezůstanou dlouho
hodnocení je od 0 (úplná shoda) do 4 (úplný nesouhlas),
- Na konci měsíce mám peníze navíc
hodnocení je od 4 (úplná shoda) do 0 (úplný nesouhlas),
- Moje finance ovládají můj život
hodnocení je od 0 (úplná shoda) do 4 (úplný nesouhlas).

Jelikož se jedná o skóre založené na samo hodnocení, neexistuje konkrétní hranice pro "dobré" nebo "špatné" skóre finančního blahobytu. Tento měřící prvek je vyvinut z řady samo ohodnocovaných výroků a tenduje proto k průměru a nikoli k extrémům. Skóre pod průměrem však znamená, že respondenti mají méně jistoty ohledně kontroly nad svými financemi. (OECD/INFE, 2020)

Z grafu na Obrázku 18 je zjevné, jak si Česká republika stojí ve srovnání se vybranými státy v oblasti skóre finančního blahobytu a kolika bodů dosáhla.

Obrázek 18: Skóre finančního blahobytu (OECD/INFE, 2020)

Velmi pozitivní zprávou je fakt, že Česká republika je s Rakouskem nejlepší z pohledu finančního blahobytu, a to nejen mezi vybranými státy, ale ze všech 26 zemí, které OECD srovnává. Překvapivé také je, že Maďarsko s Německem mají stejné skóre i přes to, že více než jedna třetina Maďarů nemá finanční rezervu na více než týden, z vybraných států měli také nejnižší skóre finanční gramotnosti a více jak polovina obyvatel nezvládá platit své účty včas. Německo se v těchto oblastech pohybovalo lépe než Maďarsko, častokrát výrazně lépe. Další překvapivý výstup je, že Polsko výrazně zaostává nejen za Českou republikou i přes to, že ve zmíněných průzkumech výrazněji nezaostávalo, dalo by se říct, že výstupy předchozích grafů České republiky a Polska byly v mnoha ohledech podobné.

Důležité je brát v úvahu, že finanční blahobyt není pouze otázkou výše příjmů. Jde spíš o to, jakou jednotlivci cítí kontrolu nad svými financemi, zda mají dostatek úspor na nečekané výdaje, zda dosahují svých finančních cílů, ale hlavně jestli vnímají svou finanční situaci jako pozitivní pro svůj blahobyt.

4.5 Zhodnocení komparace s ostatními státy

V porovnání s ostatními státy se Česká republika v oblasti finanční gramotnosti a finančního blahobytu nachází ve velmi různorodém prostředí, kde se projevují jak podobnosti, tak odlišnosti. V rámci podobností lze sledovat určitou míru konzistence ve vnímání a zvládání finančních situací, což naznačuje určitou míru stabilizace nebo společných trendů v daném regionu. Například podobné skóre finančního blahobytu v České republice a v dalších zemích může svědčit o určitém sjednoceném vnímání finanční situace jednotlivců, ať už pozitivním či negativním směrem.

Nicméně je důležité brát v úvahu také významné odlišnosti, které mohou odrážet různorodé socioekonomické a kulturní kontexty jednotlivých zemí. Česká republika se odlišuje v ochotě k plánování finanční budoucnosti a v postojích k penězům ve srovnání s ostatními státy. Má stejně nízké finanční znalosti jako Maďarsko, zejména v úročení a úvěrech, oproti Rakousku o 12 %.

V rozdílech s Rakouskem dle mého názoru může hrát klíčovou roli komunistická éra. Během komunistické éry bylo v Československu omezeno soukromé vlastnictví a ekonomika byla centralizována pod kontrolu státu. Tato politika vedla k omezenému přístupu k finančním znalostem, protože občané neměli možnost podnikat a spravovat své finance ve svobodném tržním prostředí. Polsko, Maďarsko i část Německa zažilo také komunismus, to může být jeden z důvodů, že je v Rakousku vyšší finanční gramotnost než v ostatních státech.

Celkově lze z výsledků porovnání říct, že ČR se nachází v podobné pozici jako Rakousko, Německo, Maďarsko a Polsko, což dokazuje určitou homogenitu v oblasti finančního vzdělání a povědomí v regionu. I když můžeme pozorovat rozdíly v úrovni finanční gramotnosti, je důležité si uvědomit, že **všechny tyto země mají prostor pro zlepšení** ve své finanční gramotnosti. Bez ohledu na historické a ekonomické kontexty je důležité, aby se všechny země zaměřily na zvyšování povědomí o finančních záležitostech a posilování dovedností, které jsou klíčové pro efektivní hospodaření s financemi a dosažení osobního finančního blahobytu. Kritickým pohledem všechny země mají úroveň finanční gramotnosti nízkou, Česká republika tedy ještě o něco nižší, ale ne výrazně, jak si většina obyvatel myslí.

5. Doporučení

Na základě analýzy finanční gramotnosti v České republice bych rád navrhl několik konkrétních kroků a doporučení s cílem zlepšit současnou situaci.

Prvním krokem by mohlo být zavedení povinného předmětu finanční gramotnosti do školních osnov. Nyní je výuka finanční gramotnosti začleněna především do předmětu občanská výchova, ale není stanoven rozsah výuky. Proto se výuka finanční gramotnosti v různých školách může lišit. Lidé navíc očekávají, že se nejvíce o financích dozvědí ve škole, proto by tomu tak mělo v ideálním případě být.

Obsah výuky by měl odpovídat aktuálním potřebám a trendům v oblasti financí. To znamená začlenění témat jako digitální platby, porozumění úrokům a dluhům – špatné a dobré úvěry, učení o správě osobního rozpočtu, kryptoměny, investice do akcií, dluhopisů a dalších moderních finančních nástrojů. Věřím, že v některých školách se tyto témata vyučují, jde tedy o to, aby v tom byla jednotnost stejně jako je tomu i u jiných předmětů, které se vyučují. Metody výuky by měly být interaktivní a praktické, aby studenti získali praktické dovednosti a zkušenosti v oblasti financí. To může zahrnovat simulace investičních rozhodnutí a porozumění riziku s tím spojeným, tvorbu rozpočtů nebo řešení reálných finančních situací.

S tím je spojené i vzdělávání pedagogů ve finanční gramotnosti. To je klíčové pro úspěšnou implementaci výuky finanční gramotnosti ve školách. Poskytnutí odborných školení a zdrojů pro učitele by mohlo zvýšit jejich schopnost efektivně vést výuku v této oblasti. Tím by se zajistilo, že mladí lidé získají základní finanční znalosti již v mládí.

Vzhledem k tomu, že výzkum ukázal, že nízká finanční gramotnost je problémem i mezi dospělými, mohlo by být prospěšné zavedení programů podpory rodin. Ty by mohly zahrnovat workshopy, semináře a online zdroje, které pomáhají rodičům získat potřebné dovednosti a sebevědomí k diskusím o financích s jejich dětmi.

Pro dospělé by zaměstnavatelé mohli nabízet širší škálu vzdělávacích programů a benefitů zaměřených na finanční gramotnost, jako jsou kurzy, konzultace s finančními poradci nebo přístup k online zdrojům. Integrovaní finančního

vzdělávání do firemní kultury by mohlo vést k větší angažovanosti zaměstnanců a k posílení jejich osobního a profesionálního rozvoje.

Vládní regulace by mohly lépe chránit spotřebitele a zajišťovat větší transparentnost v oblasti finančních produktů. I když byly již podniknuty některé kroky ze strany vlády a ČNB, regulace by mohla být přísnější, pokud jde o požadavky na vzdělání finančních poradců. Poskytování finančních produktů by mělo být podmíněno poskytnutím dostatečných informací a poradenstvím ze strany odborných poradců. Zvýšená regulace by mohla zajistit, že spotřebitelé budou mít větší důvěru v jejich rady při rozhodování o svých financích.

Dále by bylo užitečné podporovat osvětu a informační kampaně o finanční gramotnosti veřejnosti. Tyto kampaně by měly zahrnovat nejenom základní informace o finanční gramotnosti, ale také praktické tipy a návody, jak lépe řídit své finance. Měly by být dostupné tak, aby oslovily co nejširší spektrum lidí. Například poskytování objektivních a kvalitních informací médií o financích a investicích může pomoci spotřebitelům lépe porozumět finančním trhům a produktům a snížit tím riziko neinformovaných rozhodnutí.

Zlepšení finanční gramotnosti vyžaduje komplexní přístup a spolupráci různých aktérů ve společnosti. Každý z těchto aktérů může hrát svou roli ve vytváření finančně gramotnější společnosti, která je schopna lépe řídit své finance. Díky těmto krokům by mohlo dojít k významnému zlepšení finanční gramotnosti v České republice, což by mělo pozitivní dopad jak na jednotlivce, tak na celou společnost. Zvýšená finanční gramotnost by mohla vést k menší zadluženosti, lepšímu plánování financí a vyšší finanční stabilitě jednotlivců i celé ekonomiky České republiky.

6. Závěr

Cílem mé práce bylo zhodnotit úroveň finanční gramotnosti v České republice a porovnat ji s vybranými evropskými státy. Definoval jsem pojem finanční gramotnosti a popsal metody, pomocí kterých ji lze měřit. Následně využitím sekundárních zdrojů dat, jsem provedl analýzu finanční gramotnosti v České republice a komparaci s jinými evropskými státy a doporučil konkrétní kroky, které by dle mého názoru měli vést k zvýšení finanční gramotnosti. Po analýze dostupných dat a provedení srovnání s ostatními evropskými státy mohu konstatovat, že cíl práce byl v plném rozsahu splněn. Na základě mé práce jsem získal relevantní informace, které umožňují posoudit úroveň finanční gramotnosti v České republice a její pozici v rámci střední Evropy.

V teoretické části jsem nejprve provedl rešerši literatury a odborných zdrojů zaměřených na finanční gramotnost. Na základě této rešerše jsem identifikoval a vybral pět relevantních definic pojmu finanční gramotnosti. Tyto definice pocházely z různých zdrojů, včetně odborných článků, knih a veřejných institucí zabývajících se touto problematikou. Při výběru jsem dbal na to, aby tyto definice pokrývaly celou škálu aspektů finanční gramotnosti. Na základě této analýzy jsem vybral nejkomplexnější definici, kterou jsem použil jako základní rámec pro další části mé práce.

Po definování pojmů jsem popsal metody, kterými se dá měřit finanční gramotnost a které umožňují relevantní hodnocení úrovně finanční gramotnosti. Pro svou práci jsem si vybral metodu analýzy veřejně dostupných materiálů a statistických dat. Čerpal jsem tedy ze sekundárních zdrojů, které prováděli výzkum metodou dotazníkového průzkumu.

Praktická část práce obsahuje analýzu finanční gramotnosti v ČR a komparaci s ostatními státy. Veřejně dostupná data využívali metodu dotazníkových průzkumů. Nejprve jsem analyzoval z výzkumu finanční gramotnosti ČBA, která oproti jiným průzkumům hodnotí úroveň finanční gramotnosti. Zjistil jsem, že navzdory povinné výuce finanční gramotnosti ve školách u mladých lidí tento vliv zatím není patrný. Dále jsem analyzoval znalosti Čechů o úvěrech. Využil jsem k tomu šetření zaměřené na finanční gramotnost občanů ČR pro Ministerstvo financí. Konkrétně jsem analyzoval znalost RPSN, výběr nejvýhodnějšího úvěru a znalost úroční p.a, p.m. Zjistil jsem, že většina populace nedostatečně chápe zkratku RPSN a často se rozhoduje pouze na základě úrokové sazby,

ignorujíc celkové náklady. Celkově jsou Češi velmi špatní ve znalostech o úvěrech, moc se v nich nevyznají. To může vést k dluhovým spirálám a exekucím. Role nebankovních společností často také přispívá k této situaci. Následně jsem provedl komparaci s Německem, Rakouskem, Polskem a Maďarskem, kde jsem analyzoval finanční znalosti, finanční chování a dostupnost finanční rezervy respondentů. Identifikoval a zhodnotil jsem ukazatele „skóre finanční gramotnosti“ a „skóre finančního blahobytu“. Zjistil jsem, že Česká republika příliš nezaostává za ostatními státy, v mnoha aspektech je i lepší než ostatní země kromě Rakouska, které ve všech průzkumech vítězilo. Ale i přes to je u všech porovnávaných států včetně České republiky vysoký potenciál ke zlepšení.

Závěrem jsem doporučil konkrétní kroky, které by dle mého názoru pomohly zvýšit finanční gramotnost v České republice. Doporučení se týká především zavedení povinného předmětu finanční gramotnosti do školních osnov, protože nyní není jednotnost ve výuce finanční gramotnosti na školách a často se vyučuje jen okrajově v předmětu jako je například občanská výchova, což nemusí být dostatečné. Další doporučení se týká rodiny, zaměstnavatelů, vládní regulace a osvěty finanční gramotnosti. To by mělo vést k menší zátěži zadluženosti, lepšímu plánování financí a vyšší finanční stabilitě jednotlivců i celé ekonomiky České republiky.

POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE

MFČR. STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ [online]. 2007 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_Strategie-financniho-vzdelavani.pdf

MFČR. NÁRODNÍ STRATEGIE FINANČNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ 2.0 [online]. 2019 [cit. 2024-02-26]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_2020_Narodni-strategie-financniho-vzdelavani-2-0.pdf

OECD. Measuring Financial Literacy [online]. 2011 [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/finance/financial-education/49319977.pdf>

TIROLE, Jean. Economics for the Common Good. Princeton University Press, 2017. ISBN 9780691175164.

REMUND, David L. Financier literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. University of North Carolina v Chapel Hill. Journal of Consumer Affairs, 2010 vol. 44, no. 2, p. 276–295.

DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a SMRČKA, Luboš. Finanční vzdělávání pro střední školy: se sbírkou řešených příkladů na CD. Beckovy ekonomické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-008-9.

ZAHRAJOVÁ, Katarzyna, Martina KRÜGEROVÁ, Michal KOZIEŁ, Michaela BUČKOVÁ a Hana ŠTVERKOVÁ. Options for Measuring Legal and Financial Literacy [online]. Liberec: 16th International Conference Economic Forum 2023, 2023 [cit. 2024-03-13]. 10.15240/tul/009/lef-2023-21. Dostupné z: doi:10.15240/tul/009/lef-2023-21

DREVER, Anita I. Foundations of Financial Well-Being: Insights into the Role of Executive Function, Financial Socialization, and Experience-Based Learning in Childhood and Youth [online]. 2015 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: doi:10.1111/joca.12068

MIHALCOVÁ, Bohuslava, Peter GALLO a Jozef LUKAC. Marketing and Management of Innovations [online]. 2020 [cit. 2024-03-19]. ISSN 2227-6718. Dostupné z: doi:10.21272/mmi.2020.1-19

BAHOVEC, Vlasta. Testing the effects of financial literacy on debt behavior of financial consumers using multivariate analysis methods [online]. 2015 [cit. 2024-03-19]. Dostupné z: doi:10.17535/crorr.2015.0028

SURVIO. Slovník pojmů [online]. 2024 [cit. 2024-03-13]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/slovník-pojmu>

ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE, 2023. Finanční gramotnost Čechů 2023 [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/upload/2886-230720-tz-financni-gramotnost-2023-final.pdf>

ČESKÁ BANKOVNÍ ASOCIACE, 2023. Index rizikového zadlužování [online]. [cit. 2024-03-27]. Dostupné z: <https://cbaonline.cz/upload/3055-index-rizikoveho-zadluzeni-final.pdf>

ČESKÁ NÁRODNÍ BANKA, 2024. Co je ukazatel RPSN? [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://www.cnb.cz/cs/casto-kladene-dotazy/Co-je-ukazatel-RPSN/>

MFČR, 2020. FINANČNÍ GRAMOTNOST 2020 [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: https://financnigramotnost.mfcr.cz/assets/cs/media/PSFV_Zprava_2020_Financni-gramotnost-2020.pdf

ČLOVĚK V TÍSNI, 2023. Index odpovědného úvěrování [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/index-odpovedneho-uverovani-9433gp>

ČLOVĚK V TÍSNI, 2022. Člověk v tísní vydává Index odpovědného úvěrování [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.clovekvtsni.cz/stejne-velka-pujcka-muze-stat-1700-korun-ale-i-pres-sto-tisic-clovek-v-tisni-vydava-index-odpovedneho-uverovani-9729gp>

EXEKUTORSKÁ KOMORA ČESKÉ REPUBLIKY, 2024. Otevřená data o exekucích [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://statistiky.ekcr.info/>

OECD/INFE, 2020. International Survey of Adult Financial Literacy [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe-2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf>